

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΑΡΙΘ. 38

ΒΛΑΧΟΙ
ΚΑΙ
ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ

Μετὰ δύο Γεωγραφικῶν πινάκων

ΥΠ. Ο
ΜΙΧΑΗΛ ΧΡΥΣΟΧΟΥ

ΕΚΔΙΟΤΑΙ ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΣΠ. ΚΟΥΣΟΥΔΙΝΟΥ
Πλατεία Ἀγίων Θεοδώρων
1909

118112

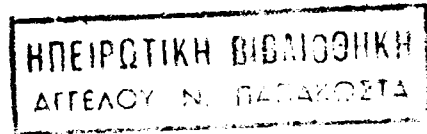
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
Α Ρ Ι Θ . 38

ΒΛΑΧΟΙ Κ Α Ι ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ

Η Τ Ο Ι
ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΕΩΣ ΑΥΤΩΝ
ΜΕΤΑ ΔΥΟ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

Ἐνός τοπογραφικοῦ τοῦ ὄρειοῦ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ καὶ ἑτέρου γενικοῦ
τῆς ἐγκαταστάσεως ΑΥΤΩΝ ἀνὰ τὰ ὄρη.

Υ Π Ο
ΜΙΧΑΗΛ ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΕΛΦΙΝΑΙΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΣΠ. ΚΟΥΣΟΥΔΙΝΟΥ
Πλατεία Ἁγίων Θεοδώρων
1909

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Α. ΠΑΠΑΧΩΣΤΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

118112

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η ΕΛΛΗΝΟΡΩΜΟΥΝΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΚΑΛΕΣΑΝΤΑ ΑΥΤΗΝ ΑΙΤΙΑ

Ἐκπληξιν εἰς ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ἐνεποίησεν ἡ ἄνευ σπουδαίου τινὸς λόγου αἰφνιδία κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπίθεσις τῶν Ρωμούνων ἀγροτῶν, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς τῆς Ρωμ. Κυβερνήσεως, ἐνόχως ἀδιαφορούσης. Ὅταν δὲ τὸ κακὸν ἐπροχώρησε καὶ δὲν ὑπῆρχον πλέον Γραικοὶ πρὸς σφαιρὴν καὶ καταδίωξιν, ἐπετέθησαν κατὰ τῶν Ρωμούνων ἰδιοκτητῶν καὶ τῆς Κυβερνήσεως, τότε, καὶ μόνον τότε, ἠσθάνθησαν τὸν κίνδυνον, ὅτι ἡ ἐπίθεσις ἐστράφη κατὰ τῶν ὑποκινητῶν τοῦ ὄχλου, τοῦ ὁποίου τὰ κακοῦργα ἐνστικτικὰ ἐπιτηδείως ὑπεξέκαυσαν καὶ ὁ ἀγροτικὸς ὄχλος, ἀχαλίνωτος πλέον, προέβη εἰς τὰ ἔσχατα καὶ ἐξηνάγκασε τὴν Ρωμουνικὴν Κυβέρνησιν νὰ θέσῃ ἐν ἀποκλεισμῷ τὴν χώραν καὶ κηρύξῃ τὸν στρατιωτικὸν νόμον.

Ἐκπληξιν ἐπίσης ἐνεποίησαν καὶ βαθεῖαν ἐπροξένησαν αἰσθησιν εἰς πάντα Ἕλληνα ἰδίᾳ καὶ ἅπαντα τὸν Ἑλλήνισμὸν, τὸν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην ἐσπαρμένον, ἐν συνόλῳ, τὰ συντελεσθέντα κακουργήματα κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐν Ρωμουνίᾳ, τῶν μὴ ἀλλαξοπιστησάντων, δηλ. ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἠθέλησαν ν' ἀνταλλάξωσι τὸν εὐγενῆ τοῦ Ἑλλήνος ἔθνησμον πρὸς τὸν τοῦ Ρωμούνου, τῆς πανσπερμίας ταύτης μάζας, ἧστινος πρωτοστατοῦσι κατὰ τὸν πληθυσμὸν (70%) οἱ Ἀτσίγκανοι.

Ἡ Ῥωμουνία, τὴν εἰς ἓν ἔθνος σύμπτυξιν διὰ τῆς ἐνώσεως Βλαχίας καὶ Μολδαβίας εἰς ἓν Κράτος, τὴν προαγα-

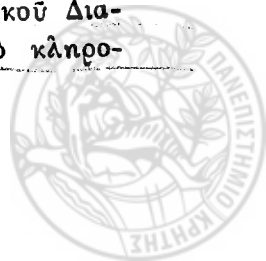
γὴν καὶ ἀνάπτυξιν, διὰ τῆς γεωργίας καὶ τοῦ ἐμπορίου, χρεωστεῖ ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς κατὰ καιροὺς Ἑλλήνας Ἡγεμόνας, οἵτινες ἐπὶ αἰῶνας ἐκυβέρνησαν τὴν χώραν· διηρημένην τότε, καὶ εἰς Ἑλλήνα ἐκ καταγωγῆς χρεωστεῖ τὴν εἰς ἓν Κράτος ἔνωσιν, ἐπὶ τῆς ἐκλογῆς καὶ εἰς τὰς δύο συγχρόνους Ἡγεμονίας, ὡς Ἡγεμόνος, τοῦ Ἀλεξάνδρου Κούζα, ὅστις εὐθαρσῶς, δι' ἠγεμονικοῦ πραξικοπήματος ἐπεδίωξε τὴν τῶν ἀγροτῶν ἀποκατάστασιν καὶ βελτίωσιν, ὅπερ μετὰ ταῦτα ἐπροκάλεσε, δι' ἰσχυρᾶς ἀντιδράσεως καὶ τὴν ἐκθρόνισιν αὐτοῦ.

Ἡ ἀγνωμοσύνη τῶν τε ἀτόμων καὶ τῶν ἔθνῶν, πρὸς τοὺς ὀπωσθήποτε εὐεργετήσαντας αὐτοὺς δι' ἔργων ἢ καὶ λόγων, εἶναι τὸ μόνον χαρακτηριστικὸν καὶ τὸ ἀλάνθαστον γνώρισμα τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν ὑποστάσεως.

Μολονότι, ἐκ τῶν ἐπελθόντων ἔκτοτε μέχρι σήμερον γεγονότων, πολὺ χύνεται φῶς καὶ ἐξηγοῦνται πολλὰ σκοτεινὰ τῆς πολιτικῆς ἡμῶν σημεῖα, θὰ μείνουν ὅμως πάντοτε προβληματικὰ καὶ ἀνεξήγητα τοιαῦτα, τὰ ὅποια τὸ μέλλον καὶ ἡ ἱστορία θὰ διαλευκάνη, ὅσα ἄλλαι βλέψεις καὶ ἄλλα συμφέροντα, ἐν παντελεῖ τοῦ ἔθνους ἀγνοία, παρεσκεύασαν καὶ ἡ ἀποτυχία τῶν ὁποίων, τόσον ἐνωρίς, τὴν ἄκρατον φιλίαν, εἰς ἄσπονδον μετέβαλεν ἔχθραν.

Καὶ τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὴν ἐν Ἀμπατζία συνέντευξιν τῶν Βασιλέων Γεωργίου τῆς Ἑλλάδος καὶ Καρόλου τῆς Ῥωμανίας ; (κατ' Ἀπρίλιον τοῦ 1901).

Καὶ τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὴν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ κάθουσαν τῶν Ῥωμούνων φοιτητῶν καὶ φοιτητριῶν ἐν Ἀθήναις καὶ τὴν πανηγυρικὴν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος ὑποδοχὴν αὐτῶν ; (κατ' Αὐγούστον 1901). Ὅστις ἀγοεῖ ταῦτα ἄς λάβῃ τὸν κόπον ν' ἀναγνώσῃ τὰς ἐφημερίδας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, Ἑλληνικὰς τε Ῥωμανικὰς καὶ ξένας καὶ ἰδίως τὰς Αὐστριακὰς, δι' ὧν θὰ μάθῃ καὶ τὸν διακανονισμὸν πολλῶν ἔθνικων ζητημάτων, ὡς καὶ τὴν ἐκδοσιν Βασιλικοῦ Διατάγματος, δι' οὗ ἐκανονίζετο καὶ ἀνεγνωρίζετο τὸ κληρο-

δότῆμα Ζάπλα καὶ πολλὰ ἄλλα ἐπροβλέποντο ἀγαθὰ, εἰς ἀμφοτέρωθεν τὰ ἔθνη, Ρωμούνων καὶ Ἑλλήνων, ἐκ τῆς συνεννοήσεως ταύτης, ἥτις καὶ ὡς **συμμαχία ἀντισλαβικῆ** ἐχαρακτηρίσθη τότε.

Συνχρόνως ὁμοῦ παρετηρήθη καὶ ἔκτακτός τις Ρωμουνικὴ κίνησις ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον προπαγανδιστικὴ, θεωροῦσα ἀσφαλῶς πλέον, τοὺς λεγομένους Κουτσοβλάχους, ὡς Ρωμούνους, καὶ τὴν ἀναγνώρισιν τούτων, ὡς Ρωμούνων, ἐζήτησεν ἐπισήμως ἡ Ρωμ. Κυβέρνησις ἀπὸ τῶν Πατριαρχείων.

Ἡ ἐντελής τῶν Πατριαρχείων ἀρνησις καὶ ἡ μετ' ἀγανακτίσεως ἀπόκρουσις τῶν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπείρῳ Κουτσοβλάχων, ὡς γνησίων Ἑλλήνων, ἔφερren εἰς τὸ μέσον τὰς πολιτικὰς περιπλοκάς, αἵτινες κατέληξαν εἰς τὸν ἀπηνῆ διωγμὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ παντὸς Ἑλληνικοῦ ἐκ τῆς Ρωμουνίας, διὰ σφαγῶν καὶ κακουργημάτων, ἀνταξίω τῆς φυλῆς των, ἐφ' ὧν εἰς **Χοεντσόργλεν** βασιλεύει.

Ὅστις θελήσει περισσότερὰς πληροφορίας θὰ τὰς εὔρη εἰς τὰς ἐφημερίδας ἡμεδαπῶν καὶ ξένων, ὅπου θέλει συναντήσῃ καὶ συνέντευξιν τινα Εὐρωπαϊκῆς Ἐφημερίδος, καθ' ἣν ὁ Βασιλεὺς Κάρολος, εἶπεν ἀπεριφράστως, ὅτι **«δὲν εἶμι ἐξ ἐκείνων, ὅστις δύναται καὶ κατὰ διάνοιαν νὰ ἐμπιχθῇ»**.

Τι κρύπτει ἡ φράσις αὕτη, ἥτις μετὰ τινος πικρίας ἐλέχθη, εἶναι ἔργον τῶν μελλόντων νὰ γράψωσι τὰ γεγονότα ταῦτα, Ἱστορικῶν τε καὶ χρονογράφων. Τὸ μόνον βέβαιον προκύπτει, ὅτι ἤρξαντο αἱ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καταδιώσεις καὶ ἐπῆλθεν ἡ διακοπὴ τῶν σχέσεων (1906 καὶ 1907) ἥτις ὑφίσταται μέχρι σήμερον.

Τὰ ἀνευ ἀντιστάσεώς τινος τρόπαια τῶν Ρωμούνων δὲν ἀφινον ἡσύχους τοὺς Βουλγάρους καὶ τάχιστα ἐξεδηλώθησαν τὰ ἐνστικτα, καὶ τὰς καταδιώσεις τῶν Ρωμούνων διεδέχθησαν αἱ τῶν Βουλγάρων ἀπανθρωπότεροι, καὶ θηριωδέστεροι, καὶ ὅ,τι πρὸ πολλοῦ, ἐν μεσονυκτίοις ὥραις ἐν τοῖς πολιτικοῖς μαγειρείοις, ὁμοδόξου πρεσβείας ἐν

πρὶν (πρὸ 14 ἢ 18 αἰώνων) ἢ ὁ Βόλγας ἐξεμέση τ' ἀποβράσματά του καὶ ἐμφανισθῶσιν οἱ Βούλγαροι.

Καὶ τῶν δύο τούτων ἐθνῶν προΐστανται ἄνδρες, οἵτινες ἢ εἶναι Ἕλληνες ἐξομῶται, ἢ ἑλληνικὴν ἔχουσι καταγωγὴν, ἢ τέλος εἶναι Ἑλληνομαθεῖς καὶ φιλελεύθεροι πατριῶται καὶ διὰ τὸ νὰ ἔχωσι τὴν ὑπεροχὴν παρίστανται καὶ εἶναι οἱ φανατικώτεροι κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ παντὸς ἑλληνικοῦ, κεκρυγμένοι ἐχθροὶ ἄσπονδοι καὶ διῶκται ἀπηνεῖς, ὑπερακοντίζοντες πάντα γνήσιον Ρωμοῦνον ἢ Βούλγαρον.

Τὸ σπουδαῖον καὶ λίαν περιέργον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην εἶναι ὅτι, ἐνῶ αἱ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καταδιώξεις τῶν Βουλγάρων ἐν τε τῇ Βουλγαρίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ρουμेलίᾳ, ἥτις εἶναι ἀναπόσπαστον τῆς Θράκης τμημα, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, διεπράχθησαν ἀνήκουστα καὶ θηριώδη κατὰ τῶν κατοίκων Θρακῶν κακουργήματα, δι' ὧν ἐξηνάγκασαν πολλὰς χιλιάδας οἰκογενειῶν νὰ ἐκπατρισθῶσι καὶ προσφύγωσιν ἐνταῦθα, φανερὰ καὶ ἀτιμωρητὶ καταπατοῦντες καὶ παραβιάζοντες καὶ διεθνῆ νόμιμα καὶ διεθνεῖς συνθήκας, εἰς βῆρος τοῦ ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ μόνον αὐτοῦ, χιλιαπλάσια κατὰ ποσὸν καὶ ποιὸν τῶν ἐν Ρωμουνίᾳ διαπραχθέντων, αἱ **Διπλωματικαὶ σχέσεις Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας ποσῶς δὲν ἐταράχθησαν καὶ ἐξαικολουθοῦσι φιλικαὶ καὶ ἐγκάρδιοι μάλιστα νὰ διατηρῶνται?** Πῶς καὶ διατὶ τοῦτο συμβαίνει;

Τὰ παράδοξα ταῦτα μόνον ἐν τῇ Ἑλλ. Πολιτείᾳ εἶναι δυνατὸν νὰ συμβαίνωσι καὶ ὁ μέλλων ἱστορικὸς θὰ ἔχη πολλὴν πρὸς τοῦτο ἐργασίαν, ἵνα μαντεύσῃ, ἀνασκαλίζων τὰς προθέσεις καὶ τὰ ὑπὸ διάφορα προσχήματα κρυπτόμενα **ἀτομικά, φιλικὰ** καὶ πάντων ὀλιγώτερα, τὰ **ἐθνικὰ** συμφέροντα.

ἀκριβῶς μέχρι τοῦ **Κρουσόδου**, ὅπου ὁ τελευταῖος αὐτῶν σταθμὸς σημειοῦται.

Κατὰ παράδοξον δὲ σύμπτωσιν, τὸ Κρούσοδον, ὑπὸ Βουλγάρων καὶ Τούρκων συμπραϊτόντων, μετεβλήθη εἰς σωρὸν ἐρειπίων καὶ οὔτε αἰ σφαγαί, οὔτε αἰ ἀτιμώσεις καὶ αἰ διαρπαγαὶ κατίσχυσαν νὰ μεταβάλλουν αὐτούς, καὶ ἐπισημῶς διὰ τοῦ αἵματός των διέψευσαν τοὺς διαμελιστὰς τῆς χώρας των καὶ στεντορίως διεκήρυξαν αὐτοὺς γνησίους Ἑλληνας, ἀναπολογήτους ἀφήσαντες τοὺς ἐν μέσαις Ἀθήναις μεγασχήμους σλαδόφρονας.

Τῶν διαλέξεών μου καὶ τῶν ἀπὸ εἰῶν ἀνακοινώσεων ὁ «Παρνασσὸς» ἀνελάμβανε τὴν δημοσίευσιν εἰς τὰς ἐπετηρίδας του καὶ εἰς ἰδιαίτερα φυλλάδια καὶ ἐδαπάνη διὰ τοὺς πίνακας αὐτῶν. Τὴν περὶ Βλάχων καὶ Κουτσοβλάχων ὅμως ἀνέβαλεν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, μολονότι εἶχεν ἀποφασισθῆ τοῦτο, καὶ ὁ γραμματεὺς κ. Ραγκαβῆς μὲ ἐβεβαίωσεν καὶ ἐπέμεινε μάλιστα πολὺ εἰς τὴν δημοσίευσιν διὰ τὸ πρωτότυπον αὐτῆς. Παρῆλθον οὕτω δύο περίπου ἔτη, ὅτε καὶ ὁ κ. Ραγκαβῆς παραιτηθεὶς, μὲ παρέπεμψεν εἰς τὸν κ. Σ. Λάμπρον, τὸν πρόεδρον τοῦ Φιλολογικοῦ τμήματος τοῦ Συλλόγου.

Εἶδον πράγματι τὸν κ. Σ. Λάμπρον εἰς τὸν οἶκόν του καὶ δι' ὀλίγων παρέστησα αὐτῷ τὰς ἐπὶ τοῦ ζητήματος σκέψεις μου καὶ νύδόκησε νὰ μοὶ εἴπῃ, ὅτι εἶναι **συζητήσιμον τὸ θέμα**. Διὰ νὰ συζητηθῆ εἶναι ἀνάγκη νὰ δημοσιευθῆ καὶ νὰ προσαρτηθῶσιν οἱ πίνακες, ἐφ' ὧν ἐγὼ στηρίζω τὰς ἰδέας μου. Δυστυχῶς ὁ «Παρνασσὸς» ἀδυνατεῖ νὰ πράξῃ τοῦτο, διότι δὲν ἔχει χρήματα. Καὶ οὕτως ἔληξε πᾶσα συζήτησις.

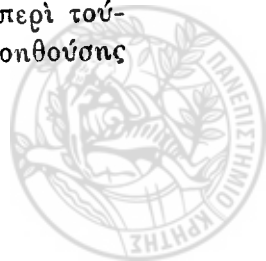
Ἐν τῷ μεταξὺ ἐγένετο ἡ ἀνασύστασις τῆς Γεωγραφικῆς ἐταιρίας, ἣτις ὑφίστατο ἀδρανοῦσα καὶ ἐξελέγη νέος πρόεδρος ὁ κ. Κ. Παπαμιχαλόπουλος καὶ γραμματεὺς ὁ κ.

Τσουκαλάς. Εἰς μίαν τῶν συνεδριάσεων, λόγου γενομένου περὶ τῆς ἐμφανίσεως τῆς εταιρίας εἰς τὸ κοινὸν δι' ἔργων, ὁ κ. Κ. Ράδος ἐσύστησε θερμῶς τὴν ἔκδοσιν τῶν ἔργων μου, τὴν ὁποίαν ἄνευ ἀντιτροφίσεώς τινος ἀπεδέχθη τὸ συμβούλιον καὶ ἀπεφασίσθη μάλιστα καὶ τὸ πρὸς τοῦτο ποσόν, ἀλλὰ πολὺς παρῆλθε καιρὸς, χωρὶς νὰ γίνῃ τίποτε, μὲ ὅλας τὰς ἰδιαιτέρας τοῦ κ. Προέδρου διαβεβαιώσεις· ἐζήτησεν ὅμως νὰ ρίψῃ μία ματιὰ εἰς τὸ κείμενον ὁ ἴδιος. Μετὰ ἓνα περίπου μῆνα, ἔμαθον ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὸν τότε ταμίαν τῆς εταιρείας μακαρίτην Κάνδην, ὅστις προεκλήθη ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου, χωρὶς νὰ ἐρωτηθῶ, νὰ εἴπῃ ἐγγράφως τὴν γνώμην του. Μετὰ ἓνα καὶ πλεόν μῆνα, εὐρέθη εἰς τοῦ γραμματέως πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἴσως καὶ εἰς ἄλλου τινὸς τὴν κρίσιν. Ἐπιμόνως ἐζήτησα τὴν ἐπιστροφὴν, εἰπὼν τῷ κ. Προέδρῳ, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ θέσω ὑπὸ συζήτησιν τὴν γνώμην μου. Ὅταν δημοσιευθῇ, πᾶς τις θὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ καὶ ἐπικρίνῃ. Τοῦτο μαθὼν ὁ κ. Ράδος ἐπιμόνως ἐν συνεδριάσει ἐζήτησεν ἐκ δευτέρου τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως (εἰπὼν τὸ πολὺ κολακευτικὸν τοῦτο, ὅτι ἐὰν ἡ εταιρία ἔχῃ νὰ ἐπιδείξῃ τι μέχρι σήμερον, τοῦτο εἶναι ἔργον τοῦ κ. Χρυσοχόου). Παρεμβὰς διέκοψα τὴν συζήτησιν, ἀρνηθεὶς πᾶσαν τῆς εταιρίας παρέμβασιν ἢ συνδρομὴν.

Ἐκ τῶν μετὰ τοῦ κ. Προέδρου διαμειφθέντων ὀλίγων, ἠννόησα, ὅτι οἱ μελετήσαντες τὸ χειρόγραφον τῆς διαλέξεώς μου ἀπεφάνθησαν, ὅτι εἶναι ἀπλῶς ἱστορικὸν καὶ καμμίαν δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν Γεωγραφίαν.

Τὴν παράδοξον, κατ' ἐμέ, ιδέαν τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἱστορίας ἀπὸ τὴν Γεωγραφίαν, ὁμολογῶ τὴν ἀμάθειάν μου, δὲν ἐννοῶ παντάπασι καὶ εὐρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐρωτήσω, ἐὰν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἱστορία ἄνευ τῆς Γεωγραφίας ἢ καὶ τἀνάπαλιν· ἐγὼ ἐπὶ τῆς Γεωγραφίας καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς Τοπογραφίας τῶν χωρῶν ἔνθα οἱ Βλάχοι καὶ Κουτσόβλαχοι οἰκοῦσιν, στηρίζω τὰς περὶ τούτου ιδέας μου καλὰς ἢ στρεβλάς, ἀδιάφορον, ὑποβοηθούσης

τῆς ἱστορίας χρονολογικῶς. Εὐγνωμοσύνην θὰ χρεωστῶ, ἐὰν σφάλλωμαι, νὰ ἐξέλθω τῆς ἀπάτης ταύτης. (*)

Ὁ κύρ. Πρόεδρος τῆς Γεωγ. ἐταιρείας, εἶχε τὴν εὐμενῆ πρόνοιαν νὰ φροντίσῃ καὶ ὑποδείξῃ, ὥστε τὴν δαπάνην ν' ἀναλάβῃ ὁ πρὸς Διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων Σύλλογος, ὡς ὁ καταλληλότερος πρὸς τοῦτο, καὶ συνεννοήθη μετὰ τοῦ Γραμματέως αὐτοῦ. Ἀπεποιήθη τὴν παρέρμβασιν ταύτην, καθόσον ὁ ἐν λόγῳ Σύλλογος γνωρίζει παντὸς ἄλλου καλλίτερον καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἔργα μου, ὑπὲρ ὧν ἐδαπάνησε πρὸς ἔκδοσιν καὶ ἀνατύπωσιν πλέον τῶν 10,000 δραχ. καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι προθύμως θ' ἀναλάβῃ τὴν ἔκδοσιν τῆς μελέτης μου ταύτης, ἐὰν αὕτη ἔχῃ ἀξίαν τινά.

Ἐπερ καὶ ἐγένετο.

Τὸ κείμενον τῆς διαλέξεώς μου θὰ δημοσιευθῇ, ὅπως ἔχῃ καὶ οὐδεμίαν θὰ προσθέσω λέξιν, ἐκτὸς σημειώσεων τινῶν ἐπιβοηθητικῶν. Ἄνευ οὐδεμιᾶς παραπομπῆς, καθόσον οὐδένα ἐκ τῶν προγραψάντων ἔλαβον ὑπ' ὄψιν μου, οὔτε ἤθελον ἀκόπως νὰ ἐπαναλάβω, ὅσα ἄλλοι μετὰ κόπον συνέλεξαν φιλοτίμως εἴτε ἐκ τῶν ἀρχαίων εἴτε ἐκ τῶν νεωτέρων.

Περιορίσθην ἀκριβῶς καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἰδικὰς μου παρατηρήσεις, ὅπως εἰς τὸ ὅλον προσθέσω καὶ ἐγὼ κατὰ ἴδιον, ἐπιβοηθητικὸν τοῦ σκοποῦ, καὶ ἐπικαλοῦμαι τὴν εὐμενῆ κρίσιν παντὸς ἀναγνώστου καὶ μελετητοῦ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος.

Ἐπικουρος τῶν σκέψεών μου ἔρχεται ἐπικαίρως ἡ ἐκ-

(*) Παραθέτω τὴν σύγκρισιν ἐνὸς φίλου τοῦ Α. Β. τὴν ὁποίαν εὐρίσκω τόσον ἀρμόζουσαν εἰς τὴν προκειμένην συζήτησιν. «Ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοηθῇ ὁ Χριστιανισμὸς ἄνευ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἄλλο τόσον καὶ ἡ Ἱστορία ἄνευ τῆς Γεωγραφίας». Καὶ προσθέτω δτι τὸ πρῶτον ἢμπορεῖ καὶ ἰσὼς δύναται ἀλλὰ, τὸ δεῦτερον ποτέ.

δοσις ἔργου πολυτίμου, ὑπὸ ἐθνικὴν ἔποψιν, τοῦ Λεξικοῦ τῆς Κουτσοβλαχικῆς γλώσσης, ὑπὸ τοῦ λογίου καθηγητοῦ καὶ πρῶτον Γυμνασιάρχου κυρ. Κ. Νικολαΐδου, Κουτσοβλάχου, ἐκ τοῦ Βλαχο-Λειβαδίου τῆς Θεσσαλίας ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου. Ἡ ἔκδοσις αὐτοῦ θέτει φραγμὸν εἰς τὰ, τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῶν ἀρνησιπατρίδων τοιούτων, παραληρήματα καὶ τὰς φιλοκτήμενας ἀξιώσεις τῶν πέραν τοῦ Ἴστρου αὐτοκαλουμένων Ρωμούνων.

Ἡ δημοσίευσις τῆς διαλέξεώς μου ταύτης, συζητήσιμος οὔσα, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας κυρ. Σπυρ. Λάμπρου, Βλάχου ἢ Κουτσοβλάχου καὶ τούτου, θέλει δώσει ἀφορμὴν εἰς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένους λογίους καὶ ἰδίως τοὺς γλωσσολόγους, νὰ μελετήσωσι καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην τὸ ζήτημα. Σοφώτεροι δὲ καὶ ἐγκρατέστεροι ἡμῶν, ἐλπίζομεν ὅτι εἰς εὐάρεστα νὰ καταλήξωσι συμπεράσματα καὶ θὰ χύσωσι φῶς ἐπὶ ζητήματος τόσοσιν σκοτεινοῦ, ἐξ' οὗ τόσαι προέκυψαν ἄλλων ἀξιώσεις, ἐπὶ ἀνυπάρκτων ἢ παρασκευαζομένων ὑποῦλων θεωριῶν στηριζόμεναι.

ΟΙ ΒΛΑΧΟΙ ΚΑΙ ΚΟΥΤΣΟΒΛΑΧΟΙ^(*)

Οί ἐν Ρωμουνία τελεσθέντες καὶ τελούμενοι διωγμοὶ καὶ ἡ ἐπελθοῦσα διακοπὴ τῶν σχέσεων Μολδοβλαχίας καὶ Ἑλλάδος ἐξηνάγκασαν, οὕτως εἰπεῖν, πολλοὺς τῶν ἡμετέρων λογίων νὰ προστρέξουν εἰς πηγὰς ἀρχαιοτέρας καὶ ἐξερευνήσωσιν ἐθνολογικῶς ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις, τὴν καταγωγὴν αὐτῶν, τὴν ἀνὰ τὰ ὄρη ἐγκατάστασιν, ἀπὸ τῆς κατακτῆσεως τῶν χωρῶν τούτων ὑπὸ τῆς Κοσμοκρατείας Ρώμης, συμβάσης τῷ 167 Π. Χ. ὡς καὶ τὸν βίον καὶ τὴν ὁρᾶσιν αὐτῶν ἐπὶ δύο τῶρα χιλιάδων ἐτῶν καὶ πλέον.

(*) Βλάχοι καὶ Κουτσόβλαχοι.

Ἐπὶ τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπιβάλλεται ἡμῖν νὰ ἐνδιατριψώμεν περισσότερο καθόσον εἰς τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ Κόλπου ἐκ Νότου, μέχρι τοῦ Κρουσόβου πρὸς Βορρᾶν, μεγάλην ὄροσειρὰν ἀποτελουμένην ἀπὸ τὰ συναφῆ ὄρη Πίνδου καὶ Βαρνοῦντος (Περιστερί), διάφορα ἀποδίδουσιν ὀνόματ' εἰς τοὺς ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν αὐτῶν καὶ τῶν παρσφυάδων οἰκοῦντας ἢ ἐθνικὰ ἢ φυλετικὰ ἢ καὶ προσωνομίας κατὰ τὸν Μεσαιῶνα, ὡς καὶ οἱ νεώτεροι νῦν, ἐκλαμβάνοντες αὐτοὺς ὡς λαὸν γεωργικὸν καὶ τὰ ὄρη ὡς πεδιάδας, παράγουσι τὸ ὄνομα Βλάχος ἐκ τοῦ **Βελάχος**, γεωργοῦς τῆς Αἰγύπτου, ἄλλοι ἐκ τοῦ **βίλεια** καὶ **ἄκουα** (ἄμε γύρευε) ἄλλοι ἐκ τοῦ *villicus* τοὺς παρὰ Ρωμαίοις ἀγρότας καὶ ἄλλοι ἄλλοθεν, ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντων εἰς διαφόρους ἐφημερίδας περί Κουτσοβλάχων καὶ τῶν ἐν τῷ Παρνασσῷ διαλέξεων τοῦ κυρ. Παπαγεωργίου καὶ τῶν εἰς πολλὰ φύλλα τῆς Ἐφημερίδος τὸ «Κράτος» ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ αὐτῆς καὶ ἄλλων, τῆδε κακεῖσε εἰς διαφόρους ἐφημερίδας

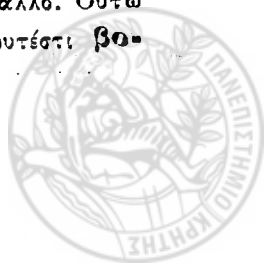
Καὶ τόσον προσεγγίζουσιν εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅσον ὑποθέτουσι καὶ ἐπιθέτουσι πεδιάδας καὶ ἀγρούς ἀνὰ τὰ ὄρη, τὰ μᾶλλον δύσβατα, ἀπότομα καὶ ἀπρόσιτα. Διαφωνοῦντες πρὸς πάντας τοὺς ἐρευνητὰς καὶ πάσας τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν, ἀποφαινόμεθα ὅτι τὸ ὄνομα εἶναι μὲν **Ἑλληνικόν** ἀλλ' οὔτε **ἔθνικόν** οὔτε **φυλετικόν** εἶναι, καθόσον οὔτε ὡς ἔθνος οὔτε ὡς φυλὴ ἀναγράφονται που παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς μετὰ ταῦτα, ἀλλ' οὔτε **Πατριδεπώνυμον** οὔτε **Τοπεπώνυμον** εἶναι, διότι οὐδεμίᾳ χώρᾳ ἢ περιοχῇ ἢ πόλιν ἢ καὶ χωρίον ὑπάρχει που δυνάμενον νὰ δώσῃ τοιοῦτον ὄνομα εἰς τὸν κάτοικον αὐτοῦ.

Εἶναι λοιπὸν ἀπλοῦστατα **Φωνεπώνυμον** καὶ τὴν λύσιν μᾶς δίδει ἡ ἀθάνατος δημιουργικὴ Ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Εἶναι ὄνομα τὸ ὅποῖον ἔδωσαν οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν τούτων εἰς τοὺς ἀνὰ τὰ ὄρη μονίμως πλέον ἐγκατασταθέντας στρατιωτικούς φύλακας τῶν διόδων, οἵτινες κατ' ἀνάγκην ἐγένοντο κτηνοτρόφοι καὶ πρὸ πάντων ποιμένες, ἐκ τῆς φωνῆς τῶν προβάτων.

Βληχὴ εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ προβάτου καὶ **Βληχῶμα** σημαίνει ὅτι ἀπομιμοῦμαι τὴν φωνὴν τοῦ προβάτου ἢ ὡς λέγομεν σήμερον β ε λ α σ μ α καὶ β ε λ α ζ ω, ἐξ ὧν καὶ Βληχος ἢ Βλάχος ὁ ἀπομιμούμενος τὴν φωνὴν τῶν προβάτων, ἢ ὁ ἔχων τὴν ιδιότητα ταύτην.

Σημειωτέον ὅτι πάντες οἱ ποιμένες μιμοῦνται κατ' ἀνάγκην τὴν φωνὴν τῶν τε προβάτων καὶ τῶν ἀμνῶν, καὶ ὅταν ὁ ποιμὴν, ὁ βοσκὸς χάσῃ τὴν προβατίναν του ἢ τὸν ἀμνὸν ἢ καὶ ἀμφοτέρα ἀνὰ τὰ δάση, μιμεῖται τὴν φωνὴν τοῦ ἐνός ἵνα προσελκύσῃ τὸ ἄλλο. Οὕτως ὑπὸ τῶν περιόικων ἐδόθη τὸ ὄνομα **Βλίχος**, τουτέστι **βοσκός, ποιμὴν**.

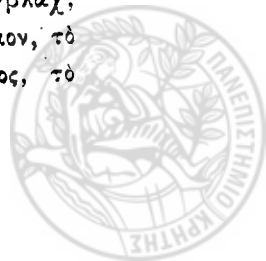
ήμερησίας καὶ ἐβδομαδιαίας, διατριβῶν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐπιδιωκουσῶν σκοπὸν πάντοτε, τοῦ νὰ προσφέρῃ ἕκαστος τὸ κατὰ δύναμιν, εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ ἱστορικὴν τοῦ ζητήματος ἔρευναν καὶ ἀληθῆ αὐτοῦ καθορι-

Τὸ **Βλάχος** καὶ **ποιμὴν** ἐν Ἠπείρῳ, Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ εἶναι σχεδὸν ταυτόσημα, καὶ πάντας τοὺς ποιμένεας Βλάχους ἀποκαλοῦσι καὶ ἡ μία λέξις ἀντικαθιστᾷ τὴν ἄλλην, ἄνευ διακρίσεώς τινος. Ἐφερ' ὁ Βλάχος τὸ τυρί ;=ὁ ποιμὴν, ὁ βοσκός.

Ἐνταῦθα συμβαίνει τὸ περίεργον καὶ ἀξίον παρατηρήσεως αὐτό, ὅτι **οἱ Βλάχοι ἔδωσαν τὸ ὄνομα εἰς τὴν χώραν καὶ ὠνόμασαν αὐτὴν Βλαχίαν**. Ἐπειδὴ μὲ τὴν πάροδον τῶν ἐτῶν ἐπολλαπλασιάσθησαν, κατερχόμενοι δὲ εἰς τὰς πεδιάδας πρὸς διαχειμάνειν καὶ ἰδίως εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὅπερ καὶ σήμερον γίνεται, κατελάμβανον ὅλα τὰ κέντρα καὶ ἀδιακόπως κατήρχοντο τὰ ποιμνία, παρετηρεῖτο κάποια κίνησις, ὡς τοῦτο καὶ σήμερον γίνεται, οἱ Βυζαντινοὶ συγγραφεῖς καὶ χρονογράφοι ὠνόμασαν τὴν χώραν Βλαχίαν καὶ **Μεγάλην Βλαχίαν** μάλιστα, τοῦτέστι χώραν ὑπὸ Βλάχων ἤτοι ποιμένων κατοικουμένην.

Τὸ ὄνομα Βλάχος καὶ Βλαχία ἐδόθη, ὡς φαίνεται πολὺ πρὸ τῆς κατακτήσεως τῆς Δακίας ὑπὸ Τραϊανοῦ.

Τὸ δὲ ὄνομα **Κουτσόβλαχος** εἶναι Τουρκικὸν ἐκ δύο λέξεων σύνθετον τῆς Τουρκικῆς **κουτσούκ** καὶ τῆς Ἑλλ. **Βλάχος**. Οἱ Τούρκοι μετὰ τὴν κατάκτησιν ἀπάσης τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ὠνόμασαν τὴν μὲν Βλαχίαν (Δακίαν) **ΚαραΒλάχ**, τοῦτέστιν ἐκτεταμένην, μεγάλην, ἀπέραντον Βλαχίαν, τὸ **καρὰ** εἶναι ἐπιτακτικὸν μὲ διακρόρους σημασίας. **Καρὰ-Δάγ-Μαυροβοῦν**, σημαίνει τὸ δύσβατον τὸ ἀπρόσιτον. **Καρὰ-Σοῦ** σημαίνει τὸ ἀδιάβατον οὕτω Ἰντζέ-καρα-Σοῦ ὁ Ἀλιάκμων. **Νέστα-καρα-Σοῦ** ὁ Νέστος **Καρά-ἱομάκ** ἀδιάβατος ρύαξ κτλ. Τὸ δὲ **κουτσούκ** σημ. τὸ **μικρὸν** τὸ **ὀλίγον** καὶ ὠνόμασαν οὕτω τὸ ἐν τῇ Ἑλλ. Χερσονήσῳ τμήμα τὸ ὑπὸ Βλάχων κατοικούμενον Κουτσούκ-βλάχ, ἐξ οὗ τὸ **Κουτσόβλαχος** τὸ ὅποιον ἔμεινεν ὡς προσεπώνυμον, τὸ δὴ λεγόμενον παρατσούκλι, τοῦτέστι δὲν εἶνε σωστὸς Βλάχος, τὸ

σμόν, πολὺ μὲν χύνεται φῶς, ἀλλ' οὐδὲν τὸ σαφές, οὐδὲν τὸ ἀληθές προκύπτει.

ὅποιον οἱ Βλάχοι ἔδωκαν εἰς τοὺς γείτονας αὐτῶν, οἵτινες εἴτε ἐκ τῆς γειτνιασεως εἴτε ἐκ τῆς συναλλαγῆς εἴτε ἐκ τῆς δι' ἐπιγαμίας συγγενείας ἐφρόντιζον νὰ μαυθάνωσι τὴν Βλαχικὴν διὰ πᾶσαν συνεννόησιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ σωστὴν ὡς ἦτον ἐπόμενον. Μετὰ ταῦτα ἐγενικεύθη τὸ ὄνομα καὶ ἀποδίδεται εἰς πάντας ὡς συγκριτικὸν τῶν ἐν Ρωμουνία (Βλαχία) οἰκούντων καὶ ἰσως, ἐκείνοι οἱ ἐν Βλαχίᾳ ὀνομάζουσι τούτους Κουτσοβλάχους ὡς μὴ ἐννοοῦντας τὴν γλῶσσάν των, (τὴν παρατήρησιν ταύτην χρεωστῶ εἰς τὸν φίλον μου κ. Ζήσην Γάτσον λόγιον δικαστικὸν Κουτσοβλαχον ἐκ Σαμακρίνης).

Ὅστις ἐπιθυμῆι περισσότερα τούτων νὰ μάθῃ, παραπέμπομεν αὐτὸν εἰς τὴν ἀπλὴν ἀνάγνωσιν τοῦ προλόγου ἐτυμολογικοῦ Λεξικοῦ τοῦ Κ. Νικολαΐδου τοῦ πράγματι ἐθνικοῦ ἔργου, τοῦ τιμῶντος οὐχὶ μόνον τὸν ἐργάτην τὸν φιλοπονήσαντα αὐτό, ἀλλὰ καὶ τὴν γενέτεραν πατρίδα του καὶ τὸν Ἑλληνισμὸν ἅπαντα.

Διαφωνῶ πρὸς τὸν κυρ. Νικολαΐδην κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ ὄνομα Βλάχος, εἶναι ὄνομα δοθὲν ὑπὸ τῶν κατοίκων, ὡς ἐπαγγελματικόν, ὅπερ συνεταυτίσθη πρὸς τὴν ἰδιάζουσαν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν ὠμίλουσι οἱ ἐγκατασταθέντες ἀνὰ τὰ ὄρη ὡς φύλακες τῶν διόδων. Ἐκ τούτων δὲν ἔπεται ὅτι πᾶς ὁ ὀμιλῶν τὴν Κουτσοβλαχικὴν εἶναι καὶ ποιμὴν, ἀλλὰ τουναντίον πᾶς **Ποιμὴν** εἶναι καὶ **Βλάχος**, ἀφοῦ ὡς εἴπομεν αἱ λέξεις αὗται εἶναι ταυτόσημοι καὶ ἀδιακρίτως ἢ μία ἀντικαθιστᾷ τὴν ἄλλην, ὥστε **Ποιμένες** καὶ **Βλάχοι** λέγονται καὶ οἱ ὀμιλοῦντες καὶ οἱ μὴ τὴν Κουτσοβλαχικὴν.

Ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τοὺς φιλολόγους καὶ γλωσσολόγους. ἐὰν ἀνακατεύωμαι εἰς ζητήματα ξένα καὶ ἀποκλειστικῶς ἰδικά των. Πιστεύω ὁμως ὅτι ἐκ τῆς λογικῆς ἐξετάσεως καὶ συζητήσεως, χωρὶς ν' ἀνακατώσωμεν τὰς γνώμας ἄλλων, βᾶσιν ἔχοντες τὴν τοπογραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν ἀφ' ἐνός, καὶ τὰ ἐπιβαλλόμενα μέτρα ἐκ τῶν στρατιωτικῶν κινήσεων καὶ τῶν στρατηγικῶν προβλέψεων ἀφ' ἑτέρου, δύναμεθα ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ φθάσωμεν ἀσφαλῶς εἰς σαφῆ καὶ ἀνεπίδεκτα ἀμφισβητήσεως συμπεράσματα.

Ἡ πρὸ ἔτους δημοσιευθεῖσα Μονογραφία περὶ Κουτσοβλάχων τοῦ ἀειμνήστου Π. Ἀραβαντινοῦ ἐκδοθεῖσα ὑπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, πολλὰ μὲν λέγει, ἀλλὰ καὶ εἰς περισσοτέρας ἐμβάλλει ἀμφιβολίας, διότι αἱ πηγαὶ τὰς ὁποίας ἐπικαλεῖται, μεγάλην ἔχουσι τὴν ὁμοιότητα τῶν τότε γραψάντων περὶ Δακωρομούνων καὶ Κουτσοβλάχων ἐκ τῶν προγραψάντων παρασυρθέντες, πρὸς τὰς σημερινὰς περὶ Βουλγάρων ἰδέας ἐν Μακεδονίᾳ πολλῶν, ὑπόπτων πάντοτε προελεύσεων.— Ἐὰν σήμερον, ὁπότε τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας εἶναι τόσον πρόχειρα καὶ εἰς πάντας προσιτὰ πρὸς οἰανδήποτε μελέτην καὶ ἐξερεύνησιν, ὃ δὲ Τύπος πλείστα παρέχει εὐκολίας, ἀρκούντα οἱ θέλοντες πολυμάθειαν καὶ σοφίαν νὰ ἐπιδείξωσι εἰς τὴν ἐν τοῖς γραφεῖσι αὐτῶν μελέτην τῶν συγγραμμάτων ἐκείνων, οἵτινες ἀπὸ σκοποῦ καὶ ἐπ' ἀμοιβῆς ἔγραψαν κατὰ τὰς βλῆψεις ἄλλων, περιπίπτουσιν εἰς λάθη ἀσυγχώρητα καὶ ἐπιζήμια, τὰ ὁποῖα δὲν διαφέρουσι ποσῶς ἐνόχου ἐλαφρότητος ἔστω καὶ ἐν ἀγνοίᾳ.— Φαντασθῆτε τί συνέβαινε τότε πρὸ αἰώνων, κατ' ἀναλογίαν εἰς τοὺς χρονογράφους καὶ συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὁπότε τὰ πάντα ἦσαν δύσκολα, ἀσαφῆ καὶ σκοτεινὰ καὶ μόνον διὰ πληροφοριῶν, κατὰ τὴν ἀντίληψιν ἐνὸς ἐκάστου, συνέλεγον καὶ συνέτατον τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, τὰ τε σύγχρονα καὶ τὰ παρελθόντα.

Ὡς πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ Συγγραφέως τῆς περὶ Κουτσοβλάχων Μονογραφίας καθ' ὁλοκληρίαν διαφωνοῦμεν, διότι θεωροῦμεν πάντα ἀπίθανον τὴν ἐκ τῶν Παρισίων χωρῶν

ἐγκατάστασιν εἰς μέρη θρεῖνά. καὶ ἀπρόσιτα τῆς κτη-
νοτροφίας χάριν, ὡς θέλομεν καταδείξει.

Τῆς μονογραφίας ταύτης συνιστῶμεν τὸν πρόλογον.
Καὶ τὸ κυριώτερον ὅτι ὁ πρόλογος δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν
συγγραφὴν.

Τὴν ἔκδοσιν τοῦ Φυλλαδίου τούτου ἠκολούθητεν ἑτέρα
συνοπτικὴ μελέτη εἰς τινὰ φύλλα τῶν «Καιρῶν» καὶ
ἄλλαι εἰς ἄλλας ἐφημερίδας.

Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα ν' ἀποφανθῶμεν περὶ τῆς ὀρθό-
τητος τῆς γνώμης καὶ τῆς κρίσεως ἑνὸς ἐκάστου, τῶν εἰς
τὴν μελέτην ταύτην ἐγκυψάντων, ἀρκεῖ ὅτι πάντες κατα-
λήγουσιν εἰς συμπεράσματα μὴ ἀπέχοντα ἀλλήλων.—
Μένει ὅμως ἀνεξέταστος μία περίπτωσις σπουδαιοτάτη
κατ' ἐμὲ, τὴν ὁποίαν δὲν εἶδον οὔτε ἤκουσα νὰ κάμωσι
λόγον, οἱ εἰς τὰς μελέτας ταύτας ἐγκυψάντες, ἧτις ἀντί-
κειται πρὸς τὰς γνώμας τῶν περὶ Κουτσοβλάχων γρα-
ψάντων.

Καὶ ἐρωτῶ.

Δὲν θὰ ἦτο πρόσφορον καὶ συντελεστικὸν εἰς μὀρφωσιν
ἀσφαλοῦς ἰδέας καὶ ἀληθοῦς γνώμης, ἡ ἐξέτασις τοῦ ζη-
τήματος τούτου καὶ **Τοπογραφικῶς**:

Ἴσως φανῆ παράξενος ἡ ἰδέα αὕτη καὶ δικαίως προ-
βάλει ἡ ἀμφιβολία καὶ ἐπέρχεται ἡ ἐρώτησις: Ποίαν ἔχει
σχέσιν ἡ Τοπογραφία πρὸς τοὺς Κουτσοβλάχους;

Οἱ Κουτσοβλαχοὶ κατοικοῦσιν ἰδίως ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ
εἶναι κτηνοτρόφοι. Μετέρχονται δὲ καὶ ὅλα τὰ ἐκ τῆς
κτηνοτροφίας προκύπτοντα ἔργα καὶ ἐπαγγέλματα, καὶ

Προβάλλω τὸ ἐξῆς ἐρώτημα :

Ἡ πρὸς τὴν κτηνοτροφίαν ἀγάπη ἔφερον αὐτοὺς ἀνά τὰ ὄρη, ἢ ἄλλη αἰτία ἔφερον αὐτοὺς ἐκεῖ καὶ κατ' ἀνάγκην ἔγιναν κτηνοτρόφοι :

Τουτέστιν, εἶναι φύσει ἢ θέσει τοιοῦτοι.

Νομίζω ὅτι εὐρισκόμεθα ἐντὸς τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον καὶ τοπογραφικῶς ἀνάγκη καὶ πρέπει νὰ ἐξετασθῇ. Ἐν τούτοις, καίτοι οἱ χρονογράφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ οἱ μετὰ ταῦτα ἱστορικοί, οὐδένα ποιοῦνται λόγον οὐδὲ νύξιν τινὰ δίδουσι περὶ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν ἀνά τὸν Πίνδον καὶ τὸν Βαρνοῦντα (Περιστερί), ἅτινα ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ὅπου καταλήγει ἡ πρὸς Νότον ὄροσειρά τοῦ Πίνδου μέχρι τοῦ Κρουσόβου, ὅπου ἡ τελευταία σειρά τοῦ Βαρνοῦντος ἀφικνεῖται πρὸς Βορρᾶν, ἀποτελοῦσα εὐθείαν γραμμὴν ἀκριβῶς ἀπὸ Νότου πρὸς Βορρᾶν χωροῦσαν καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς χερσονήσου κειμένην, χωρίζει ταύτην εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν. Τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν, ἀφ' ἑνὸς καὶ τὴν Ἰλλυρίαν καὶ Ἡπειρον ἀφ' ἑτέρου. Τὴν ἐξέχουσαν ταύτην ὄροσειρὰν συναντωμένην παρὰ τὴν λίμνην Ὀχρεῖδα (Λυχνήτιδα) καὶ Ἀφalon (Πρέσπαν) διαχωρίζει ὁ Δέβολις ποταμός, ἥτοι ἡ ἄνω κοιλάς τοῦ Ἀψου, ὅπου σχηματίζονται τὰ στενὰ τῆς Βίγλιτσας (ὁ παρὰ τὸ Πήλιον Ἀὐλῶν τῶν Ἀρχαίων), δι' ὧν καὶ ἡ Ἐγνατία διήρχετο ὁδὸς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Δεβόλεως ὄχθης. Μὴ ἐπιστήσαντες τὴν προσοχὴν αὐτῶν οἱ χρονογράφοι εἴτε ἐξ ἀγνοίας τῆς Γεωγραφικῆς ταύτης θέσεως εἴτε παρέλειψαν ὡς γνωστὰ τοῖς τότε ἢ καὶ ἀνάξια λόγου καὶ ἀσήμαντα ἴσως ἐθεώρησαν τὰς λεπτομερείας ταύτας, ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς

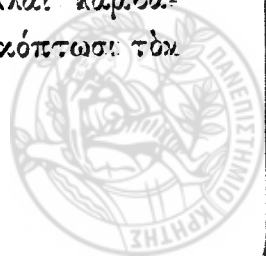

κα. προστρέξωμεν εἰς τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς παραδόσεις, αἵτινες ἀκόπως μεταβιάζονται ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν καὶ τὸ σπουδαιότερον τὰ σημεῖα, ἐφ' ὧν αἱ πρῶται ἐγκαταστάσεις ἐγένοντο.

Ἡ μελέτη τούτων καὶ ἰδίως ἡ τοπογραφικὴ ἐξέτασις τῶν πρῶτων ἐγκαταστάσεων θὰ μᾶς φέρωσιν εἰς σαφῆ καὶ μὴ ἀπέχοντα πολὺ τῆς ἀληθείας συμπεράσματα καὶ θὰ εὐρωμεν ἀσφαλῶς τὰ αἷτια τὰ προκαλέσαντα ταύτας.

Κατὰ τὸ 1880—1, ὅτε ἐπεδικάσθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ Βερολίνειος γραμμὴ, περιλαμβάνουσα τὰς κοιλάδας τῶν ποταμῶν Πηνειοῦ καὶ Θυάμιδος τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου καὶ ἡ αὐτὴ ἐπεκράτει ἀγνοία περὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων, εἰς ἐμὲ ἀνετέθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, διὰ τῆς Ἀμύνης καὶ Ἀδελφότητος, ἡ μελέτη καὶ περιγράφη τῶν κοιλάδων τῶν ποταμῶν τούτων καὶ ἡ ἐξερεύνησις τῶν πηγῶν τοῦ Καλαμᾶ (Θυάμιδος) ἰδία.

Ἐκ Λαρίσσης, ὅπου τότε διέμενον μεσοῦντος τοῦ Νοεμβρίου μετέβην εἰς Ὀλυμπον καὶ ἐκεῖθεν διὰ τῶν Καμβουνίων (Χασίων) ὄρέων εἰς Πίνδον καὶ Μέτσοβον καὶ τὴν ἐπιούσαν μὲ ἀγωγιάτην Μετσοβίτην τὸν Λαύδαν, γνώστην ὄλων τῶν περίεξ μερῶν, ἀνήλθομεν τταῖς Παλιτοιαῖς. Εἶναι δὲ αὗται ὄροπέδιον ἐπικλινές μὲ πολλὰς πηγὰς, ὑπὸ τῶν κορυφῶν δασυδῶν ὄρέων περιβαλλόμενον μὲ λειμῶνας ἰδιοκτῆτους καὶ κοινούς καὶ εἶναι τὸ ἐαρινὸν τῶν κατοίκων ἐνδιαίτημα, ὅπου πολλὰ λαμβάνουσι χώραν διασκεδάσεις καὶ μάλιστα, ὅταν κόπτωσι τὸν

χόρτον. Ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ ὄροπέδιου τούτου ἐξέρχεται ὁ Λάκμων ἢ Λάκμος τῶν ἀρχαίων, Κατάρρα σήμερον καλούμενος. Εἶναι δὲ τὸ Κεντρικὸν σημεῖον, ἐφ' οὗ συναγτῶνται τὰ ὄρια Ἡπείρου Ἄνω καὶ Κάτω, Θεσσαλίας, Μακεδονίας καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔχουσι τὰς πηγὰς τῶν πέντε μεγάλοι ποταμοί, ὁ Ἀχελῷος, ὁ Πηνειός, ὁ Ἀλιάκμων, ὁ Ἀῶς καὶ ὁ Ἄραχθος.

Ὁ Λάκμων ἢ Λάκμος.

Ὁ Λάκμος (Κατάρρα) δευτερεύουσα τοῦ Πίνδου κορυφή, μεταξὺ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τοῦ Πίνδου Περιστερίου καὶ Σμόλυκα (2574) κείμενος, κατέχει σημαντικὴν θέσιν Τοπογραφικῶς καὶ εἶναι κέντρον, ὅχι μόνον τῶν πέντε ποταμῶν, οἵτινες ἐπ' αὐτοῦ ἔχουσι τὰς πηγὰς τῶν καὶ πρὸς ὅλα τοῦ ὀρίζοντος τὰ σημεῖα διευθύνονται, ἀλλ' εἶναι καὶ τὸ κέντρον τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων, τὰ ὅποια διαγράφουσι τὰ φυσικὰ ὄρια τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν Ἡπείρου Ἄνω καὶ Κάτω (Ἡπείρου καὶ Ἰλλυρίας), Μακεδονίας, Θεσσαλίας καὶ Στερεᾶς Ἑλλάδος. Σημαντικωτέραν ὅμως θέσιν κατέχει τὸ τόσον ὑψηλὰ κείμενον αὐτὸ ὄροπέδιον, ὡς Κέντρον καὶ Μέσον συγκοινωνίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων καὶ σήμερον ἀκόμη καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Δι' αὐτοῦ φέρουσιν ἅπασαι αἱ ὁδοὶ ἀπὸ τῆς Ἡπείρου καὶ Ἰλλυρίας εἰς Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν καὶ Στερεᾶν Ἑλλάδα. Διὰ τοῦ ὄροπέδιου τούτου διέρχεται καὶ ἡ μεγάλη ἀπὸ Ἰωαννίνων εἰς Γρεβενὰ λιθόστρωτος καὶ ἀμαξιτὴ ὁδὸς ἥτις τοῦ Ἀλλῆ-Πασσᾶ λέγεται

Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης θέλομεν ἀσχοληθῆ, ἐπὶ πολὺ, καθόσον αὕτη μᾶς δίδει τὸν μῆτον τῆς παρούσης μελέτης καὶ διαλέξεως.

Ἡ ὁδὸς αὕτη εἶναι ἐν τμήμα τῆς μεγάλης στρατιωτικῆς Ρωμαϊκῆς ὁδοῦ, τῆς Ἐγνατίας λεγομένης, ἣτις ἔφε-
ρεν ἀπὸ τοῦ Ὀγχησμοῦ (Ἀγίους Σαράντα) πόλεως
παρὰ τῆς ἡ τοῦ Βουθρωτοῦ, ὡσαύτως ἀπέναντι τῆς
Κερκύρας κειμένων ἐπὶ τῆς Ἡπειρωτικῆς ἀκτῆς καὶ διὰ
τῶν πόλεων Φοινίκης, Πασαρθῶνος, Δωδώνης καὶ
Τέκμωνος (νῦν Καστρίτσας) παρὰ τὴν (Παμβώτιδα)
λίμνην τῶν Ἰωαννίνων καὶ διὰ τοῦ ὄρους Δρίσκου, ἦν ἀντι-
καθιστᾶ ἡ σημερινὴ ἀμαξιτὴ ὁδός, μέχρι τῆς γέφυρας
ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου, Μπαλδοῦμας, λεγομένης, διέρ-
χεται τὴν ἀρχαίαν γέφυραν ὀλίγον ἄνω τῆς νῦν, ἀνήρ-
χето διὰ καμπῶν τὴν δειράδα, ποῦ μὲν κατακορύφως ποῦ
δὲ εἰς τὰ πλάγια, ἔφθανεν εἰς τὸ ὄροπέδιον τοῦ Λάκμου
ὅπερ Πολιτσιαῖς καλεῖται σήμερον ἐντεῦθεν δὲ διὰ
τῆς Μηλιάς, Κρανιάς καὶ Γρεβενῶν, εἰς Θεσσαλονίκην,
Ἀμφίπολιν καὶ Κων)πολιν.

Ἡ ὁδὸς αὕτη ἀπὸ τῆς λίμνης τῶν Ἰωαννίνων μέχρι τῆς
Μηλιάς σώζεται σχεδὸν ἀκεραία, Ρωμαϊκῆς κατασκευῆς,
καὶ ὁ Ἀλῆ-Πασσᾶς, οὗτινος τὸ ὄνομα φέρει, μόνον τὰς
καταστραφείσας γέφυρας ἀνεσκεύασε καὶ ἐφ' ἀμάξης
μετέβαιεν ἀπὸ Ἰωαννίνων εἰς Γρεβενᾶ, αἵτινες σήμερον
δὲν ὑπάρχουσι, καταπεσοῦσαι.

Ἐπάνω ἐκεῖ παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Ἀφίου εἰς μέρος
ὄχυρόν, ὁ ἀγωγιάτης Λάβδας μοῦ ἔδειξεν ἐρείπια κτηρίων
ρωμαϊκῶν. Ἐδῶ ἦτον ἡ Πολίτσια, μοὶ λέγει, δηλ. στρα-

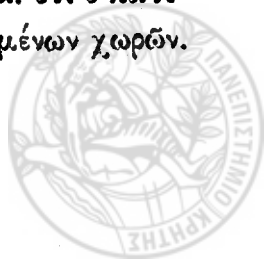
(Στρούγκαας) - Όχριδος (Λυχνιδού) Κεράμου (Πέσνας) καὶ διὰ τῶν στενῶν τοῦ διαβάτου εἰς Ἡράκλειαν τῆς Πελαγονίας (Μοναστήρι) Ἐδέσσαν, Πέλαν καὶ Θεσσαλονίκην ν. Ἀμαξιτὴ ὁδὸς σήμερον ἐνώνει τὴν Θεσσαλονίκην μετὰ τοῦ Δυρραχίου διὰ τῶν ἰδίων πόλεων καὶ τῆς ἰδίας περίπου ὁδοῦ.

Ὁ Πίνδος ὡς Κεντρικὸς Κόμβος

Ὁ Πίνδος ὑψόμενος εἰς τὸ μέσον περίπου τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, εἶναι ὁ Κεντρικὸς Κόμβος, ἐξ οὗ δειράδες καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ἐκτείνονται· ἀλλ' αἱ κυριώτεραι αὐτοῦ ὁροσειραὶ εἶναι αἱ διευθυνομέναι, ἡ μὲν ἀκριβῶς πρὸς Νότον μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἡ δὲ πρὸς Βορρᾶν ἐπίσης μέχρι τῶν λιμνῶν Ὀχριδος καὶ Πρέσπας, (Λυχνιδού καὶ Ἀψάλου) ἡ ἀκριβέστερον μέχρι τοῦ Δεβόλεως ποταμοῦ (τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Ἄψου) ἐπὶ ἐκτάσεως μήκους πολλῶν χιλιαμέτρων καὶ χωρίζει ἀκριβῶς τῆς Ἡπείρου καὶ Ἰλλυρίας, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν καὶ λοιπὴν Ἑλλάδα.

Ἡ μεγάλη αὕτη σειρὰ τοῦ Πίνδου, ἥτις κατὰ τόπους ὑπὸ διάφορα γνωρίζεται ὀνόματα, εἶναι παράλληλος τῆς ἀκτῆς Ἡπείρου καὶ Ἰλλυρίας πρὸς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

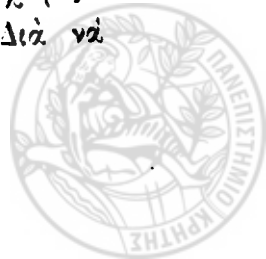
Ἡ Πίνδος, αὕτη ὁροσειρὰ, ἡ ἀπὸ Νότου πρὸς Βορρᾶν διήκουσα καὶ εἰς δύο χωρίζουσα τὴν Ἑλληνικὴν Χερσονήσον, εἶναι κατὰ τὴν στρατιωτικὴν ἔκφρασιν Γραμμὴ Ἀμυντικῆ Πρώτης τάξεως καὶ ὅτι ὁ κατέχων ταύτην, εἶναι κύριος τῶν ἐκατέρωθεν κειμένων χωρῶν.

Τὴν σημαντικώτητα τῆς γραμμῆς ταύτης, ὑπὸ στρατιωτικῆν ἐποψίν καὶ τὸ ὄχυρόν αὐτῆς, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παρίδωσιν οἱ Ῥωμαῖοι στρατηγοί. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἡπείρου ὑπὸ τοῦ Παύλου Αἰμυλίου, (τῷ 168 — 7 π. Χ.), ἣτις εἶχε μὲν καὶ λόγον Ἐθνικῆς Ἐκδικήσεως, ἔνεκεν τῆς εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείας τοῦ Πύρρου καὶ τῶν νικῶν αὐτοῦ κατὰ τῶν Ῥωμαίων τῷ 280 π. Χ. καὶ τὴν σθεναρὰν ἀντίστασιν κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ῥωμαίων μετὰ ταῦτα, ἀλλὰ κυρίως, ἵνα μὴ ἀφήσῃ ὀπισθὲν τοῦ ἐχθρόν δυνάμενον νὰ τοῦ κόψῃ τὴν πορείαν, ἐπέφεραν τοιαύτας ἐπὶ τῆς Ἡπείρου καταστροφάς, οἷας οὐδεμίᾳ ὑπέσται χώρα· ἐβδομήκοντα ἀνεσκήφισαν πόλεις καὶ ἑκατοντάδες χιλιάδων ἐφονεύθησαν καὶ ἐξηνδραποδίσθησαν καὶ εἰς Ῥώμην ἀπεστάλησαν, ὅπως ὡς κτήνη, πωληθῶσιν εἰς τὰς ἀγορὰς αὐτῆς.

Μόλις συνετελέσθη ἡ καταστροφή καὶ ἡ κατάκτησις τῆς χώρας καὶ διευθετήθησαν τὰ ἐν Ἡπείρῳ, αἱ Ῥωμαῖκαὶ στρατιαὶ ὤδευον πρὸς Ἀνατολάς, ἵνα καταλάβωσι τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν. Πολυάριθμοι οὖσαι αἱ στρατιαὶ τῶν Ῥωμαίων καὶ εἰς διάφορα εὐρισκόμενα μέρη ἐν Ἡπείρῳ καὶ Ἰλλυρία, διήλθον τὸν Πίνδον εἰς διάφορα σημεῖα, ὅπου ὑπῆρχον δίοδοι, (τουτέστι δερβένια) καὶ ὡς φρόνιμοι καὶ προβλεπτικοὶ στρατηγοί, ἄφρονον ἐκεῖ φρουρὰς στρατιωτῶν διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον.

Προχωρῶν ὁ Παῦλος Αἰμύλιος κατέλαβε τὴν Θεσσαλίαν καὶ δι' αὐτῆς νὰ κατέλθῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἀλλὰ ἄλλη ὄρεινὴ γραμμὴ, πλέον ὄχυρὰ καὶ ἀμυντικὴ χωρίζει τὴν Θεσσαλίαν τῆς Μακεδονίας, ἡ τοῦ Ὀλύμπου. Διὰ νὰ

κατέλθῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο ὑπάρχον διόδους, ἡ τῶν Στενῶν τῆς Πέτρας ὁπόθεν διήλθεν ὁ Εἰρήνης εἰς Θεσσαλίαν καὶ τὰ Στενά τῶν Τεμπῶν. Καὶ τὰς δύο ταύτας διόδους κατεῖχε στρατιωτικῶς ὁ Περσεύς, ὁ τελευταῖος τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς. Ὁ Αἰμύλιος δὲν ἐτόλμησεν, οὔτε τὰ Στενά τῆς Πέτρας οὔτε τὰ τῶν Τεμπῶν νὰ παραβιάσῃ καὶ ἐξελέξατο τρίτην ὁδὸν, ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κειμένην, διὰ τοῦ νῦν Νεζεροῦ καὶ Καρυῶν, ἀποκόψας τὸ δάσος τῆς Καλλιπεύκης διὰ τῶν Καναλιῶν, συντομεύσας οὕτω κατὰ πολὺ τὴν καθοδὸν τοῦ εἰς Μακεδονίαν (*).

Ἄπαντα ταῦτα ἐλάμβανον χώραν τῷ 167 π. Χ., καθ' ὃν χρόνον ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Περσεύς, ἀγεται αἰχμάλωτος εἰς Ρώμην ὑπὸ τοῦ Παύλου Αἰμυλίου. Ἄλλ' αἱ στρατιαὶ τῶν Ρωμαίων ἀποτελοῦντο ἰδίως ἀπὸ Ἑλλήνων ἀποίκους ἐν Ἰταλίᾳ πρὸ πολλοῦ ἐγκατασταθέντας, ὧν ὁ πληθυσμὸς ἦτο τοιοῦτος, ὥστε ἡ Ἰταλία Μεγάλη ἐκαλεῖτο Ἑλλάς. Εἰς τούτους προσθέσατε καὶ τοὺς ἐναπομείναντας ἐκεῖ ἐκ τῆς στρατιᾶς τοῦ Πύρρου ὅτε οὗτος τόσας κατήγαγε νίκας κατὰ τῶν Ρωμαίων πρὸ 120 περίπου ἐτῶν, τὸ 280 π. Χ.

Καὶ ἐνώσω μὲν διήρουν οἱ πόλεμοι τῶν Ρωμαίων κατὰ

(*) Περὶ τοῦ σημαντικοῦ τούτου σημείου τῆς συγκοινωνίας Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας πολλὰ μᾶς ἐδίδαξεν ὁ τελευταῖος τοῦ 97 ψευτοπόλεμος. Καὶ οἱ μὲν Τούρκοι πολλὰ ἐκέρδισαν ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ τούτου γεγονότος, ἐνώσαντες δι' ἀμξιτῆς ὁδοῦ τὴν Λεπτοκαρυὰν μὲ τὰς Καρυὰς καὶ Ἐλασσῶνα συντομεύσαντες οὕτω τὴν ὁδὸν κατὰ τὸ ἡμῶν καὶ πλέον, ἀντὶ τῆς διὰ τῶν Στενῶν τῆς Πέτρας.

τῶν Ἑλλήνων, ἅπασαι αἱ δίοδοι τῶν ὀρέων καὶ ἰδίως τοῦ Πίνδου, Ὀλύμπου καὶ Βαρνοῦντος ἐνεμπιστεύοντο τὴν φύλαξιν αὐτῶν εἰς στρατιώτας Ρωμαίους, οἵτινες κατὰ περιόδους ἀντικαθίσταντο ὑπὸ ἄλλων ἐπὶ σειρὰν πολλῶν ἐτῶν καὶ παρέλευσιν γενεῶν ἴσως. Μετὰ τὴν ἐντελῆ κατὰκτησιν ὅμως καὶ ὑποδούλωσιν ἀπάντων τῶν Ἑλληνικῶν Χωρῶν καὶ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Κοσμοκρατείας Ρώμης, ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος ἅπασα διηρέθη διοικητικῶς εἰς Θέματα. (*) καὶ κατὰ τὰ τότε νόμιμα ἐστρατεύοντο ἢ ἐστρατολογοῦντο.

Ἄπασα δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Φυλὴ ἰδίως δὲ ἡ Ἡπειρος, ἡ Ἰλλυρία καὶ ἡ Μακεδονία ἐδίδον τὰς γενναιοτέρας καὶ νικηφόρους Ρωμαϊκὰς λεγεῶνας καὶ τοὺς ἐνδοξότερους στρατηγούς, τοὺς ὁποίους ἐν αὐτοῖς τοῖς στρατοπέδοις καὶ ἐπὶ τῶν πεδίων τῶν μαχῶν ἀνεκέρυττον αὐτοκράτορας καὶ ἐπέβαλλον αὐτοὺς (εἰς τὴν Ῥώμην).

Μεταξὺ τῆς Ἰταλίας καὶ Ἀσίας, κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπὸ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολάς, παρεμπίπτει ἡ Ἑλλ. Χερσόνησος καὶ δι' αὐτῆς θὰ μετεφέροντο αἱ στρατιαὶ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἀσίαν, ἤτοι ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἡπείρου ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης, μέχρι τῶν

(*) Ἰλλυρία καὶ Ἡπειρος ἀπετέλεσαν ἐν Θέμα ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα Ἰλλυρικαὶ αἱ λεγεῶνες. Ἰλλυρικαὶ ἐκαλοῦντο ἔπραξαν τοῦτο ἴσως οἱ Ρωμαῖοι ἐκδικούμενοι καὶ δὲν ἀναφέρεται κἀν Ἡπειρος, συγχωνεύσαντες αὐτὴν εἰς τὴν Ἰλλυρίαν. Μετὰ 300 περίπου ἔτη, ὅτε τὴν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν ἀντικατέστησεν ἡ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία τὸ Θέμα τοῦτο ὠνομάσθη Ἡπειρος Ἄνω καὶ Κάτω ἀπαλειφθέντος ἐντελῶς τοῦ ὀνόματος Ἰλλυρία.

ακτῶν τῆς Ἀσίας, κατεσκευάσαν μεγάλας στρατιωτικὰς ὁδοὺς, ἐν ὁλόκληρον σύμπλεγμα τοιούτων, αἵτινες φέρουν ἐν ὄνομα Ἐγνατία⁽¹⁾.

Αἱ ὁδοὶ αὗται, αἱ διὰ μέσου τῶν ὄρεων καὶ στενωπῶν διερχόμεναι, ἐχρησίμευον περιπλέον καὶ εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν κατοίκων καὶ τοῦ ἐμπορίου. Πρὸς ἀσφάλειαν λοιπὸν καὶ διατήρησιν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν ἐκλατίνισιν τῆς χώρας ἀποβλέποντες, ἐγκατέστησαν πανταχοῦ τῶν διόδων μονίμους στρατιωτικὰς φυλακὰς.

Ἐκ συμφέροντος δὲ καὶ καθήκοντος, ἐνεμπιστεύετο τὰς θέσεις ταύτας εἰς τοὺς ἀπομάχους καὶ ἀποστράτους ἐκείνους, τοὺς ἐν ταῖς μάχαις γεγηρακότας καὶ ἀναπήρους, οἵτινες ἐπρωτίμουν νὰ εὐρίσκονται εἰς τὰς ἑαυτῶν πατρίδας καὶ τοῖς ἐδίδοντο προνόμια τινὰ καὶ ἐγκαθίσταντο κατ' ἐκλογὴν εἰς μέρη γνωστὰ αὐτοῖς. Εἰς τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῶν πατρίδας ἐξ ὧν κατήγοντο.

Οἱ ἀπόστρατοι λοιπὸν καὶ ἀπόμαχοι τῶν νικηφόρων λεγεῶνων, τὰς ὁποίας ἀπετέλουν ἰδίως Ἡπειρώται, Ἰλλυριοὶ καὶ Μακεδόνες, ἐγκαθιστάμενοι εἰς τὰς διόδους καὶ τὰς κλεισωρίας ταύτας, ἐλάμβανον συζύγου ἐντοπίας ἐκ τῆς πατρίδος τῶν ἑκαστος οἱ μὲν, ἄλλοι δὲ ἐκ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἀποίκων οἰκογενειῶν, αἵτινες τότε ἐφύλαττον θρησκευτικῶς καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα,

(¹) Διατι δὲν γνωρίζω, ὑποθέτω ὅμως, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἐδόθη, εἴτε ἐκ τοῦ μηχανικοῦ, ὅστις κατεσκεύασεν αὐτάς, εἴτε ἐκ τοῦ στρατηγοῦ, ὅστις ἐμελέτησε καὶ ὑπέδειξεν, εἴτε καὶ ἐκ φιλοδόξου τινος καὶ πλουσίου πατριώτου, ὅστις ἐδαπάνησε πρὸς κατασκευὴν αὐτῶν.

ἄτινα καὶ μετὰ παρέλευσιν διςχιλίων ἐτῶν, καὶ σήμερον διατηροῦσιν ἀκόμη, εἰς τὴν Ἰταλίαν.

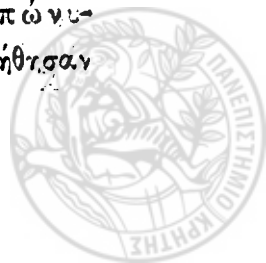
Εἰς τῆς νέας ταύτας οἰκογενείας, οἱ μὲν ἄνδρες ὡς στρατιῶται ἔμαθον καὶ ὠμῆλαυν τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν τὴν γλῶσσαν τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν Ἀρχῶν τοῦ τόπου, αἱ δὲ γυναῖκες τὴν Ἑλληνικὴν. Ἡ συνεννόησις μεταξὺ τῶν συζύγων ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἐγένετο διὰ τῶν δύο τούτων γλωσσῶν, τῶν ὁποίων ἀποτέλεσμα εἶαι τὸ κράμα αὐτῶν ἢ Ἑλληνολατινική, τουτέστιν ἡ νῦν καλουμένη ἢ Βλαχικὴ ἢ Κουτσοβλαχικὴ.

Οὕτω πως μετὰ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ὡς εἶπομεν, ἐξετελοῦντο αἱ στρατιωτικαὶ αὐταὶ ἐγκαταστάσεις καὶ οὐχὶ ἀποικίαι, ὡς διατείνονται τινες καὶ αὐτοὶ πράγματι εἶναι οἱ Δερβεναγάδες τοῦ ἀγωγιάτου Μετσοβίτου Λαύδα, ἐξ ὧν κατάγονται οἱ Βλάχοι ἢ Κουτσοβλάχοι τῆς Θεσσαλίας, τῆς Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας.

Πόθεν λοιπὸν αἱ ἀξιώσεις τῶν Ῥωμῶνων:

Μία ἐπὶ τῶν παρελθόντων αἰώνων τῆς ἱστορίας ἐπισκόπησις, νομίζομεν, ὅτι εἰς ἀντίθετα τῶν ἀξιῶσεων τούτων θὰ μᾶς φέρῃ συμπεράσματα.

Τῷ 167 π. Χ. ἡ Ἑλληνικὴ Χερσόνησος γίνεται ἐπαρχία Ῥωμαϊκὴ καὶ τὸ 103 μ. Χ. ὁ Τραϊανὸς ὑπέταξε τοὺς Δάκας. Μεσολαβοῦσιν οὕτω 270 ἔτη, ὁπότε, αἱ ἐπὶ τοῦ Πίνδου Στρατιωτικαὶ ἐγκαταστάσεις, εἶχον πλέον πολλαπλασιασθῆ. Οὕτω λοιπὸν, οἱ τὸ Ἑλληνικὸν φωνεπῶντες μὲν φέροντες Βλάχοι ἐξ ἅπαντος ἐχρησιμοποιήθησαν

ὑπὸ τῆς Ρωμαϊκῆς Ἀρχῆς διὰ τοῦ Τραϊανοῦ εἰς τὴν νέαν ἐν Δακίᾳ ἐγκατάστασιν τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας.

Διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἀπεράντου ταύτης χώρας, ἥτις κεῖται μεταξύ τῶν Καρπαθίων ὀρέων καὶ τοῦ Ἴστρου (Δουνάβεως) μετεχειρίσθησαν πολλοὺς Βλάχους. Τούτους ἐξ ἄπαντος ἠκολούθησαν πολλοὶ ἄλλοι, εἴτε ὡς συνοδοὶ αὐτῶν, εἴτε ὡς κερδοσκόποι ἄποικοι, ὡς τοῦτο καὶ μέχρι σήμερον συμβαίνει, διεμοιράσθησαν ἀνά τὴν χώραν. Ἐκ τούτων, οἱ μὲν ὡς Διοικηταὶ καὶ ὀργανωταὶ μετὰ τῶν συνοδῶν, κατ' ἀνάγκην εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, οἱ δὲ ὡς κερδοσκόποι καλλιεργηταὶ ἢ ποιμένες, κατ' ἐκλογὴν εἰς διάφορα μέρη τῆς χώρας καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς ὑπὸ-ρείας τῶν Καρπαθίων χάριν τοῦ προσφιλοῦς αὐτῶν ἐπαγγέλματος ὡς Βλάχοι, ἐάν προσθέσωμεν καὶ τοὺς ἐναπομεινάντας ἐκ τῶν Ἰλλυρικῶν Λεγεῶνων, οἵτινες ἐστρατεύθησαν ἢ ἐστρατολογήθησαν ἐκ τῶν μερῶν τούτων, κατὰδηλον γίνεται, ὅτι ἔδωσαν καὶ τὸ ὄνομα εἰς τὴν χώραν, (τὴν Δακίαν) ἥτις ἐξ αὐτῶν Βλαχία ὠνομάσθη.

Αἱ τῶν διαφόρων συγγραφέων ἰδέαι, μετὰ πάροδον πολλῶν αἰώνων, ἀπὸ σκοποῦ γραφεῖσαι περὶ ἀποικήσεων τῶν Μολδοβλάχων ἐν Ἠπειρῷ καὶ Μακεδονίᾳ ἐπὶ τῶν ὀρέων Πίνδου, Βαρνοῦντος (Περιστερίου) καὶ Ολύμπου τῆς κτηνοτροφίας χάριν, οὐχὶ μόνον ἀνυπόστατοι καταδείκνυνται, ἀλλὰ καὶ καταφόρως γελοῖαι (!).

(¹) Καὶ ἐρωτῶμεν τοὺς νῦν κυρίως Ρωμῆους, ἀπὸ ποῦ καὶ ἕως ποῦ καὶ τίνι τρόπῳ δημιουργοῦσιν ἀξιώσεις ἐπὶ τῶν ἀνά τὸν Πίνδον ἐγκατασταθέντων Ἠπειρωτῶν, Μακεδόνων καὶ Ἑλλήνων φυλάκων τῶν διόδων καὶ κλεισωρειῶν;

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἀπέ-

Ο ΛΑΧΜΟΣ (Κατάρ).

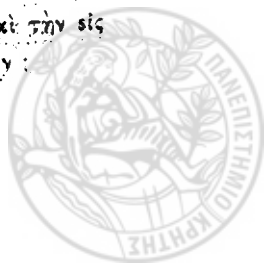
Τὸ ὄροπέδιον Πολιτισιές.

Ἡ σπουδαιότερα πασῶν τῶν διόδων ἐπὶ τοῦ Πίνδου εἶναι ἡ φέρουσα ἀπὸ τῆς Ἡπείρου καὶ Ἰλλυρίας εἰς Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν διὰ τοῦ ὄροπέδιου τοῦ Λάχμου Πολιτισιές· δι' αὐτοῦ, ὡς εἶπομεν, διέρχεται καὶ ἡ Ἐγνατία ὁδός, ἡ τοῦ Ἀλῆ-πασᾶ λεγομένη.

Ἐπειδὴ ἡ θέσις αὕτη, εἶναι σημαντικὴ ὑπὸ ἔποψιν στρατιωτικὴν, στρατηγικωτάτη δὲ καὶ ἐπικαιρωτάτη πρὸς πᾶσαν στρατιωτικὴν ἐνέργειαν, δὲν εἶναι ἄσκοπον νὰ ἐπεκταθῶμεν περισσότερον, συνδυάζοντες πρὸς τ' ἀρχαῖα, τὰ σημερινὰ γεγονότα, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν ἐπὶ τέλους, πῶς ἐπὶ τῶν τοιούτων ζητημάτων σκέπτονται καὶ ἐνεργοῦσιν οἱ γείτονές μας νῦν. Τοῦτο πρέπει καὶ ἐπιβάλλεται νὰ τὸ ἐννοήσωσιν καὶ μελετήσωσιν οἱ Κυβερνῶντες ἡμᾶς καὶ

δέχθησαν καὶ τὴν διοικητικὴν τῆς χώρας διαίρεσιν καὶ τὸ σύστημα τῶν Ροῦμ (Ἑλλήνων), ἀντικατέστησαν τὰς φυλακὰς τῶν διόδων διὰ Τούρκων στρατιωτῶν καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τῶν ἐξισλαμισθέντων ἐντοπίων ἐκείνων, ὅσοι ὑπηρεσίας προσέφερον τῷ κατακτητῇ, τῶν μέχρι καὶ νῦν Δερβενγαῶδων Ἀρβανιτῶν (Ἀλβανῶν).

Καὶ δὲν θὰ ἦτο λογικώτερον, ἀφοῦ ἐπὶ δύο αἰῶνας περίπου ἐκυβερνήσαμεν τὴν Μολδοβλαχίαν δι' Ἑλλήνων Ἡγεμόνων εἰς τοὺς ὁποίους χρεωστοῦν τὴν ὑπαρξίν των, τὴν ἀνάπτυξίν των καὶ τὴν εἰς ἔθνος σύμπτυξίν αὐτῶν, νὰ ἔχωμεν ἡμεῖς ἀξιώσεις ἐπ' αὐτῶν.

πρὸ πάντων οἱ περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἰσχυροῦμενοι (1).

(1) Ὅτε ἡ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ ἔθετεν ἐπὶ τόπου τὰ ἀποδεχθέντα ὅρια κατὰ τὸ διάγραμμα τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου, ὅταν εὐρέθησαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Πίνδου «τὸ Περιστέρι», οἱ Τούρκοι Ἐπιτροποὶ ἠμφισβήτησαν τὰς κορυφὰς ὁρέων τινῶν μετατοπίζοντες αὐτάς ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ κρατήσωσι τὴν μόνην τοῦ Ζυγοῦ διόδον καὶ περιλάβουν αὐτοὶ τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ καὶ τινὰ χωρία τὸ Μαλάχσι, τὴν Κοτσούφλιανη καὶ ἄλλα τινά.

Ὁ Ἄγγλος ταγματάρχης Ἄρδαχ μετὰ δύο ἄλλων ἀξιωματικῶν Ἀγγλων, ἐνὸς Ἑλλήνου τοῦ κυρ. Λυκούδη, μετὰ τῶν ὑπαξιωματικῶν Πρασᾶ καὶ Μαΐνου καὶ δύο Τούρκων ἀξιωματικῶν ἀνέλαβε τὴν συνταξίν τοῦ χάρτου τῶν νέων ὁρίων, ἔχων τὸν χάρτην μου, ὅστις ἀντενστρατεύετο εἰς τὰς γεωγραφικὰς τῶν Τούρκων ιδέας, διέκοψε τὴν ἐργασίαν καὶ μὲ ἐζήτησεν ἐπιμόνως.

Ὁ αἰέμνηστος Κουμουνδοῦρος διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν Βαλτινοῦ, μὲ ἐπεμψεν ὡς Σύμβουλον τῆς Ἑλλ. Ἐπιτροπῆς, ἣτις μετὰ τῆς Διεθνούς εὐρίσκετο εἰς Ἰωάννιναν. Μετὰ τινὰς ἡμέρας εἵμεθα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Πίνδου, ὅπου εὐρέθην διαφωνῶν πρὸς τὰς παραλόγους τῶν Τούρκων ιδέας, καὶ ἀπεφασίσθη ν' ἀποφανθῇ ἡ Διεθνὴς Ἐπιτροπὴ, ἣτις εὐρίσκετο εἰς Μέτσοβον. Μετέβημεν ἐκεῖ ὅπου τὴν ἐπιούσαν διὰ ἀποδείξεως μὴ ἐπιδεχομένης ἠμφισβήτησιν ἀνεγνωρίσθη καὶ ἐπεβλήθη ἡ γνώμη μου.

Τότε οἱ Τούρκοι Ἐπιτροποὶ ἐζήτησαν τὴν ἀπομάκρυνσίν μου, μὴ εἰσακουσθέντες δὲ, διότι δὲν εἶχον ψῆρον καὶ μόνον ὡς σύμβουλος ἠκολούθουν, οἱ Τούρκοι ἐπέδειξαν τηλεγράφημα τοῦ Στρατάρχου Θεοσαλκίας καὶ Ἡπειροῦ Χιδαγιέτ-Πασᾶ δι' οὗ διέταττεν αὐτούς: ἐὰν δὲν ἀπομακρυνθῇ ὁ Μιχάλης Χρυσικός, νὰ διακόψουν τὰς ἐργασίας, διότι αὐτὸς περιῆλθε τὴν χώραν μας, εἰσῆλθεν εἰς ὅλα τὰ φρούρια, κατέσπρωσε χάριτν Στρατιωτικὸν καὶ εἶναι δι' ἡμᾶς ἕνας **ἐπεκίνδυνος κατὰσκοπος**. Αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπίσημος τίτλος τοῦ Χιδαγιέτ Πασᾶ, τὸν ὅποιον φέρω ὡς τὸ μεγαλύτερον παρόσημον τὸ ὅποιον δύναται τις ἐπαξίως νὰ φέρῃ. Κατ' οὐδένα λόγον ἠννοεῖ ὁ Ἄρδαχ ν' ἀπομακρυνθῶ καὶ ἐπεισθῇ τότε μόνον, ὅτε ἐδηλώθη αὐτῷ ὅτι θὰ προηγηθῶ

Ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου Πολιτισῆς ὑπερμετροῦντος τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1880—1 ἀνήλθομεν μετὰ τοῦ Λαύδα, κορυφὴν βουνοῦ Μαυροβοῦνι καλουμένην, ἐξ ἧς ἐβλέπομεν ὡς ἐπὶ χάρτου τὸ ὄροπέδιον. Ἐν τῷ μέσῳ καταφύτων λόφων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Ἀώου, ὑπέδειξεν ἐμοὶ ὁ Λαύδας ἐρείπια χωρίου. Ἐκεῖ ἦτο πρῶτα τὸ χωριὸν Ἐμπερατόρια καὶ ὀλίγον ἄνω τὰ τῆς Πολίτισιας, καὶ εἰς μικρὰν τούτων ἀπόστασιν, εἶναι σήμερον Τουρκικὸς στρατιωτικὸς Σταθμὸς (Καραοῦλι) καὶ ὀλίγον πέραν πρὸς Ἀνατολὰς τὸ χάνι Τζάν-χορταρᾶ τὸ παροιμιώδες ἐν Ἠπειρῷ.

Κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ Λαύδα, ἐκεῖ ἦτο πρῶτα τὸ χωριὸν (πρὶν Ἐμπερατόρια) καὶ ἐπειδὴ τὸν χειμῶνα ἐκλείετο ἀπὸ τὰ πολλὰ χιόνια καὶ ὑπέφερον πολὺ, μετέφερον αὐτό, ὅπου τὸ νῦν Μέτσοβον ἐν τῷ μέσῳ τῶν βουνῶν εἰς χαμηλότερον μέρος προσήλιον καὶ ἀπάνεμον, ὅπερ

τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ θὰ ἐγείρω πυραμίδας εἰς διάφορα σημεῖα ὑπ' αὐτοῦ ὀρισθέντα πρὸς εὐκολίαν τοῦ τριγωνισμοῦ.

Τὰ Μετέωρα καὶ ἰδίχ ὁ Ἅγ. Στέφανος ἦτο τὸ κέντρον ἐξ οὗ διηύθυνα τὰς ἐργασίας ταύτας καὶ τελευταία πυραμὶς εἶνε ἢ ἐπὶ τῆς Ὀσσης, ἣν ἤγειρα δι' Ἑλλήνων Στρατιωτῶν. Τὰ αὐτὰ περίπου συνέβησαν καὶ ἐν Τυρνάβῳ μετὰ τὰ Κριτῆρι καὶ Ἀκροτῆρι.— Ὅ,τι οἱ Τούρκοι ἀπέτυχον τότε τὸ ἔλαβον μετὰ τὴν σπάθην των. Ὁ ψευδοπόλεμος τοῦ 97 ἐκτὸς τοῦ στίγματος τὸ ὁποῖον ἐνεκόλαψεν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ ἀτυχοῦς ἔθνους, ἐπέφερον καὶ ἀπώλειαν ἐδάφους καὶ κατοίκων ὑποδοῦλων καὶ τὴν κατάληψιν ὅλων τῶν στρατηγικῶν σημείων καὶ διείδων, καὶ ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἀποζημιώσεως! Τοιαῦτα αἰσχρὰ ἀπαιτοῦσιν ἐκπύευσεν. Καὶ οἱ ἐργάται αὐτῶν ... εὐρίσκονται εἰς τὰς θέσεις των!

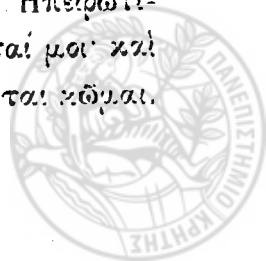
ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του Μεσόβουνο (Μέτσοβον) μετωνομάσθη με τὸν χαρακτηρισμὸν Προσῆλιον. Πρὸς διάκρισιν τοῦ ἀπέναντι κειμένου, Ἀνήλιον.

Αὐτόθι ἔνεκεν τῆς συγκεντρώσεως πολλῶν ὁδῶν καὶ αἱ ἀποστολαὶ ἦσαν πυκνότεραι καὶ πολυπληθέστεραι. ἀπόγονοι τούτων εἶναι τὸ Μέτσοβον Ἀνήλιο καὶ Προσῆλιο, τὸ Μαλακάσι, ἡ Μηλιά, ἡ Βωβοῦσα καὶ ἄλλα τινὰ ἀσημαντα χωρία, τὰ γειτονικὰ τούτοις.

Πρὸς νότον, οὐχὶ μακρὰν εὐρίσκομεν ἄλλην δίοδον Μάνδρα τοῦ Χόντζα λεγομένην, ὅπου ἔχει τὰς πηγὰς τοῦ ὁ Ἀγγελῶς καὶ ὀλίγον κάτωθεν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ εἶναι τὸ Χαλίκι ἐπὶ τῆς Ἀνατ. πλευρᾶς τοῦ Πίνδου. Βλαχολῶρι καὶ τοῦτο.

Ἐκ τῆς ἀντιθέτου πλευρᾶς τοῦ Πίνδου, δυτικῶς, ἔχει τὰς πηγὰς τοῦ, παραπόταμός τις τοῦ Ἀράχθου, ὅστις μεταξὺ τῶν κιομῶν Συρράκου καὶ Καλαρρυτῶν διερχόμενος, ἀδιακρίτως Καλαρρυτικός ἢ Συρρακιώτικος ὀνομάζεται. Ἡ κοίτη αὐτοῦ εἶναι τὰ ὄρια τῆς μικρᾶς ἐλευθέρως Ἡπειροῦ καὶ τῆς δούλης, ἔχουσα τὴν μίαν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τὴν ἄλλην.

Μετὰ τὴν δίοδον τοῦ Μετσόβου, δευτέρα ἔρχεται ἡ διὰ τῶν Συρράκου καὶ Καλαρρυτῶν διερχομένη ἐπὶ γεφύρας πρὸ τῆς ὁποίας συγκεντροῦνται πολλαὶ ἐκ τῆς Ἡπειροῦ ὁδοί, ἀγνωστον ἂν καὶ αὐτόθι διήρχετο Ἐβνατία τις ὁδός. Ἡ ἐγκατάστασις ὅμως αὐτόθι στρατιωτικῆς φρουρῆς ἐκ τῶν ἀποστράτων καὶ ἀπομάχων τῶν Ἡπειρωτικῶν Ρωμαϊκῶν λεγεῶνων πολὺ πιθανῶς φαίνεται μοι καὶ ἀπόγονοι τούτων εἶναι αἱ Ἑλληνικώταται αὐταὶ κῶμαι.

Τελευταία πρὸς νότον δίοδος ἐπὶ τοῦ Πίνδου, ὅστις ἐνταῦθα Τσιουμέρικα καλεῖται, εἶναι ἡ ἀπὸ τῆς Ἄρτας διὰ τῆς γεφύρας τοῦ Κόρακα ἐπὶ τοῦ Ἀχελώου, καὶ φέρει εἰς τὰ Στενά τῆς Πόρτας (Πόρτα Παναγιά) πρὸς τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα. Ἡ δίοδος αὕτη καὶ ἱστορικὴν ἔχει ἀξίαν. Δι' αὐτῆς ὁ Καίσαρ ἀπὸ τῆς Νικοπόλεως ἐν ὀλίγῳ χρονικῷ διαστήματι κατήλθεν εἰς Θεσσαλίαν καὶ ἀπροσδοκῆτως ἐνεφανίσθη πρὸ τῶν Φαρσάλων, ὅπου ἑστρατοπέδευεν ὁ Πομπηῖος. Μάχη κρατερὰ συνήφθη, ἣτις ἀπέληξεν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Πομπηίου καὶ τὴν φυγὴν αὐτοῦ διὰ τῆς Λαρίσσης καὶ τῶν Τεμπῶν εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ (Τσιάγτσι) καὶ διὰ παραμένοντος ἐκεῖ πλοίου εἰς Αἴγυπτον, κατὰ τὰς ἀρχὰς Αὐγούστου τοῦ 18 ἔτους π. Χ.

Καθ' ἅπασαν τὴν γραμμὴν ταύτην τοῦ Πίνδου πρὸς νότον εὐρίσκονται τοιοῦτοι συνοικισμοὶ σποράδην Κουτσοβλάχων.

Πρὸς βορρᾶν τοῦ Μετσόβου ἀκολουθοῦντες τὴν ὄρσειραν τοῦ Πίνδου ὑπὸ διάφορα κατὰ κορυφὰς ὀνόματα, συναντῶμεν πολλὰς διόδους καὶ πλησίον ἐκάστης καὶ μίαν κώμην Κουτσοβλαχικὴν ἀνθοῦσαν. Τὸ Περεβόλι, τὴν Ἀβδέλαν, τὴν Σαμαρίναν ὑπὸ τὴν κορυφὴν Σμόλικα (2574). Γράμμιστα, Δάρδα καὶ ἄλλα χωρία ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τοῦ Γράμμου καὶ τελευταίας ἄκρας τοῦ Πίνδου, παρὰ τὴν Κορυτσάν.

Αὐτῇθι συναντᾶται ἡ βορρῆα τοῦ Πίνδου ἄκρα μετὰ

τῆς μερημβρινῆς δειράδος τοῦ Βαρνοῦντος (Περιστερίου), τὰς ὁποίας χωρίζει ὁ Δέβολις ποταμὸς καὶ σχηματίζονται τὰ ὄχυρά στενά (ὁ Αὐλὼν τῶν ἀρχαίων) ἐπὶ δίορον περίπου (1), ἅτινα τῆς Βίγλιτσας λέγονται ἐκ τῆς παρακειμένης Βλαχιτικῆς κώμης.

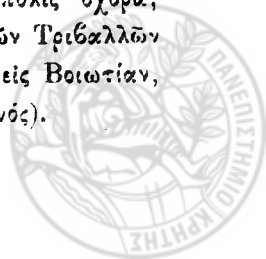
Παραλλήλως τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῦ ὄχθης, ἀμαξιτὴ ὁδὸς φέρει ἀπὸ τῆς Ἠπειροῦ εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἄλλη αὕτη Ἐγνατία ὁδός, ἣτις συνήντα τὴν ἐκ Δυρραχίου εἰς Θεσσαλονίκην, παρὰ τὴν Φλώριναν.

Τὸ ὄρος ΒΑΡΝΟΥΣ

Περιστέρι κοινῶς λεγόμενον ὡς δευτέρα ἀμυντικὴ γραμμὴ

Ὁ Βαρνοῦς (Περιστέρι ὑπὲρ τὰς λίμνας Πρέσπαν ("Αψάλον) καὶ Βεντρούκην πρὸς ἀνατολὰς ὑψούμενος (2350) ἐκτείνεται πρὸς βορρᾶν μὲν μέχρι τοῦ Κρουσόβου, ὅπερ κεῖται εἰς τὸ ἄκρον μιᾶς δειράδος αὐτοῦ Μ π α μ π ᾶ.

(1) Τὸν Αὐλῶνα τοῦτον ἀποτελοῦσιν ἡ τελευταία ἄκρα πρὸς βορρᾶν τοῦ Πίνδου, ἣτις Γράμμος αὐτόθι καλεῖται, ἡ πρὸς δυσμὰς δειράς τοῦ Βαρνοῦντος εἰς τοὺς πρόποδας καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δεβόλειος κεῖται ἡ κώμη Βίγλιτσα (Βλαχοχωρι) καὶ ἡ πρὸς νότον ἄκρα τοῦ Πετρίνου ὄρους, ὅπερ καὶ Ξηροβοῦνη λέγεται, καὶ κεῖται μεταξὺ τῶν λιμνῶν Ὀχρίδος (Λυχνίτιδος) καὶ Ἀψάλου (Πρέσπας), εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὁποίου ἔκειτο τὸ Πήλιον πόλις ὄχυρά, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιστρέφων ἐκ τῆς κατὰ τῶν Τριβαλλῶν ἐκστρατείας καὶ ἐπειγόμενος, ὅσον τάχιστα νὰ φθάσῃ εἰς Βοιωτίαν, ἐπολιόρησεν αὐτὴν καὶ ἐκυρίευσεν ἑστρατηγὸν (Ἀφρικανός).

λεγομένης. Πρὸς νότον δὲ μέχρι Σιατίστης καὶ Κοζιάνης ἀποτελεῖ δευτέραν γραμμὴν ἀμύνης παράλληλον τῆς πρώτης, ἐπὶ τῆς ράχους τῆς ὁποίας ὑπάρχουν ὀδοὶ καὶ στενωποί, ὅπου πρὸς ἀσφάλειαν τῶν διερχομένων καὶ προστασίαν τῶν ἐμπορευομένων ὑπάρχουν καὶ σήμερον στρατιωτικοὶ σταθμοὶ (Καραούλια). Παρὰ τὰς διαβάσεις ταύτας παρατηροῦμεν ἐγκαταστάσεις Βλάχων καὶ Κουτσοβλάχων εἰς κώμας διαπρεπούσας καθ' ὅλα καὶ ἐπὶ Ἑλληνισμῷ καὶ ὀρθοδοξίᾳ κανυχωμέναις.

Ὡς ἐπὶ τοῦ Πίνδου, σημαντικὸν μέρος τῆς στρατιωτικῆς ρωμαϊκῆς ὁδοῦ εἶναι αἱ Πολιτισιές, οὕτως ἐπὶ τοῦ Βαρνοῦντος εἶναι τὰ στενὰ τοῦ Διαβάτου, δι' ὧν ἄλλη στρατ. ρωμ. ὁδὸς διήρχετο. Ἡ ὁδὸς αὕτη (Β'. Ἐπιδάμνιον), ἀφετηρίαν ἔχουσα τὴν Ἐπίδαμνον τὸ νῦν Δυρράχιον μεταξὺ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Γενούσου καὶ τοῦ Δρείλωνος (Δρῦνον) κειμένη καὶ ἀπέναντι τῆς τελευταίας ἄκρας τῆς Ἰταλίας εἰς τὸ στενότερον τοῦ Ἀδριατικοῦ ἕρποντος, φαίνεται ὅτι ἦτο περισσότερον ἐν χρήσει.

Ἐκ τῆς Ἐπιδάμνου χωροῦσα συναντᾷ τὸν Γενούσον ποταμὸν παρὰ τὸ Πεκίσι. Παράλληλως τῆς κοίτης τοῦ Γενούσου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ἀνερχομένη διέρχεται τὴν Ἀλβανούπολιν τὸ νῦν Ἀλβασάν, τὴν Δάρζαν (ἀρχαίαν Σκάμπαν) τὸν Ὄρακα ἐπὶ τῶν Ἀνδαουνέων ὀρέων, ἅτινα Μόκρα νῦν καλοῦνται (ἀρχ. Ὀκρα) Κατερχομένη ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ὄρους διέρχεται ἐπὶ γέφυρας τὸν Δρῦνον ποταμὸν παρὰ τὰς Ἐγγεάλας τὴν νῦν Στρούγκαν, τὴν Ὀχρίδα ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς ὁμωνύμου λίμνης κειμένην, τὴν Κέ-

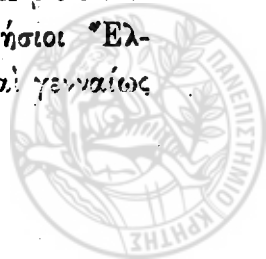
ρα μ ο ν ν ὶν Ρέσναν καὶ διὰ τῆς κλεισσορείας Διαβα-
τοῦ εἰς Ἡράκλειον τὸ νῦν Μοναστήρι.

Διαβατόν

Μεταξὺ λοιπὸν Ρέσνας καὶ Μοναστηρίου ἔχομεν τὴν κλεισσορείαν Διαβατοῦ, ἣτις κεῖται ἐπὶ τῆς βορείας πλευ-
ρᾶς τοῦ Βαρνοῦντος (Περιστερίου). Ἡ διάβασις αὕτη εἶναι
καὶ σήμερον ἀκόμη ἡ δυσκολωτέρα, ὅπου πάντοτε συμ-
βαίνουν ληστεῖαι καὶ κακουργήματα. Διαβατόν εἶναι
τοποθεσία καὶ ὀνομάζεται οὕτω τὸ Στενόν, παρ' ᾧ
καὶ ὀμώνυμον χωρίον.

Ἐκ τῆς ἀνωθεν τοῦ στενοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους καὶ πέριξ εἶναι
πολλὰ χωρία καὶ κῶμαι. Ἐκατέρωθεν τοῦ Μεγάλου ρεύ-
ματος (Μέγα-ρέμα) αἱ ἀνωθεὶς κῶμαι Μεγάρρευμα καὶ
Τούρναβον, Καζάνι, Μηλόβιτσα, Γοπέσιον (Γκόβες), Δια-
βατόν καὶ ἄλλα πολλὰ χωρία· καὶ ἐνταῦθα παρατη-
ροῦμεν συμπύκνωσιν χωρίων ὑπὸ Βλάχων κατοικούμενα,
ὁμοίαν τῆς τῶν Πολιτισιῶν, μὲ συνειδησιν ἑλληνικὴν, παρ'
αἷς καὶ ἡ παράδοσις τῆς καταγωγῆς των σώζεται, ὡς
εἶπομεν.

Τὸ Περιστερί (Βαρνοῦς) ὑπερθεῖν τοῦ Μοναστηρίου
καὶ τῶν κωμῶν Μεγάρρευμα καὶ Τούρναβον, ὑψοούμενον
(2462), εἶναι κατάφυτον καὶ περιρρυτον. Πρὸς βορρᾶν
ἐκτεινόμενον ταπεινῶται βαθμηδὸν καὶ καταλήγει εἰς
τὸ ὄρος Μπαμπᾶ, ἐφ' οὗ τὸ ἀθάνατον Κρούσο-
βον. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ Βλάχοι ὄντες καὶ γνήσιοι Ἑλ-
ληνες, ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τοῦ ἔθνισμοῦ των καὶ γενναίως

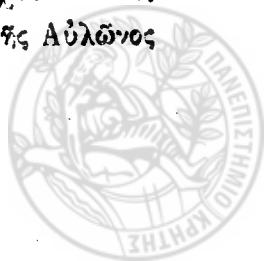
Ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον παραλλήλως τοῦ Πίνδου κατευθυνόμενος ὁ Βαρνοῦς (τὸ Περιστέρι) γνωρίζεται διὰ τῶν κορυφῶν αὐτοῦ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα. Μετὰ τὸ Περιστέρι, τὴν ὑψηλότεραν κορυφὴν ἔρχεται τὸ Βίτσει(ον), Σινιάσικον, Καψάλι καὶ Κούρανον μεταξὺ Σιατίστης καὶ Κουζιάνης πρὸς Νότον ὑψούμενον καὶ ἀπέναντι τῶν Σερβίων.

Ἀποτελεῖ οὕτω Δευτέραν ἀμυντικὴν γραμμὴν, ἥτις ἐνούμενη μετὰ τοῦ Πίνδου διὰ θειράδος ἀπὸ Φλωρίνης μέχρι Βίγλιτσας, φράττει πρὸς Βορρᾶν τὴν ὠραίαν καὶ εὐρεῖαν ἄνω κοιλάδα τοῦ Ἀλιάκμονος ποταμοῦ, ἔχουσα εἰς τὸ μέσον τὴν Καστοριᾶν Λίμνην μετὰ τῆς ὁμωνύμου πόλεως.

Ἐπὶ τῆς Δευτέρας ταύτης ὄρσειρας τοῦ Βαρνοῦντος ἐκτὸς τῆς Ρωμαϊκῆς Στρατιωτικῆς ὁδοῦ, περὶ ἧς ἀμέσως θὰ κἀρωμεν λόγον, ὑπάρχουν καὶ ἄλλαι δίοδοι, αἵτινες φέρουσιν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τῆς Καστοριᾶς Λίμνης εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Καϊλάρ. Παρὰ ταῖς διόδοις καὶ ἐπὶ τῆς βράχους σχεδὸν εἶναι αἱ βλαχοχώμαι Νάβεσκα, Βλαχοκλειτσούρα, Ἐμπόριον, Βλάτσι καὶ ἄλλα ἐκατέρωθεν τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους βλαχοχώρια μέχρι Σιατίστης μὲ συνείδησιν Ἑλληνικὴν.

Τρίτη Στρατιωτικὴ Ρωμαϊκὴ ὁδός.

Αὕτη εἰς τὸ μέσον τῶν δύο προηγουμένων κειμένη, ἀρετιρίαν ἔχει τὴν Αὐλώνα πόλιν ὀλίγον ἀπέχουσαν τῆς παραλίας, ἥτις εἰς εὐρὴν ἀνοίγεται Κόλπον, τῆς Αὐλώνας λεγόμενον.

Τὸν Κόλπον τοῦτον σχηματίζει ἡ πρὸς Βορρᾶν μακρὰ προέκτασις τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρεων ἐντὸς τῆς θαλάσσης, εἰς Ἀκρωτήριο, ὅπερ Γλῶτσα καλεῖται. Νησίς δὲ Σάσων⁽¹⁾ καλουμένη, ἡ ἀρχαία Ἀκρόνησος ἐκ τῶν Ἀκροκεραυνίων ἐκσφενδονισθεῖσα, φράττει τὴν εἴσοδον τοῦ Κόλπου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου καὶ ὁ λιμὴν τῆς Αὐλῶνος.

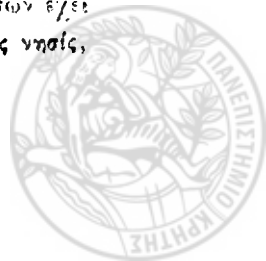
Τὴν ὁδὸν ταύτην ἀνευρίσκομεν, εἰς τὴν κλεισώρειαν (Αὐλῶνα), ἥτοι τὰ Στενὰ τῆς Βίγλιτσας τὰ ὁποῖα, ὡς εἶπομεν, σχηματίζουν ἡ τελευταία πρὸς Βορρᾶν δεξιὰς τοῦ Πίνδου, Γράμμος καλουμένη καὶ ἡ πρὸς Νότον δεξιὰς τοῦ Βαροῦτος μετὰ τοῦ Πετρίνου ὄρους, τοῦ μεταξὺ τῶν λιμνῶν Ὀχρίδος καὶ Πρέσπας ὑψομέ-

(¹) Ἡ νῆσος αὕτη, ἡ φράττουσα τὴν εἴσοδον τοῦ Κόλπου τῆς Αὐλῶνος, ἀπετέλει μέρος τῆς Ἑπτανήσου καὶ ἦτο εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἀγγλίας. Ἐπομένως περιλαμβάνετο καὶ αὕτη εἰς τὴν παρχώρησιν καὶ περιελήφθη εἰς τὸ πρωτόκολλον τῆς παραδόσεως. Πάντες οἱ Εὐρωπαῖκοι Ἀτλαντες Γερμανικοὶ τε καὶ Γαλλικοὶ ἀναγράφουσι ταύτην ὡς Ἑλληνικὴν, καὶ μόνοι ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν τοῦτο.

Φαίνεται ὅτι ἐξελήφθη ὡς ἀσήμαντος καὶ ἀναξία προσοχῆς χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν των τὴν σημαντικότητά τῆς θέσεώς της, οὔτε ἐξ ἀπλῆς περιεργείας νὰ ἐξετάσωσι πρὸς τίνα σκοπὸν τὴν κατεῖχεν ἡ Ἀγγλία ὡς Δύναμις Ναυτική. Τὸν ζητήσαντα δὲ νὰ μάθῃ ἀπὸ τοῦς ἐντεταλμένους νὰ κατέχωσι ταῦτα Γεν. Γραμματεῖς τῶν Ὑπουργείων τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ Ἐσωτερικῶν, ἀπέπεμψα ὡς ἀδύνατα ζητοῦντα καὶ ἀνόητα.

Τώρα, ὅτε τὸ Ἔθνος εἰς ἐξαιρετικὰς εὐρίσκειται περιστάσεις, πᾶς τις ἐννοεῖ τί θὰ ἐσήμαινεν, εἰάν ἐκεῖ ἐκυμάτιζεν ἡ Ἑλλην. Σημαία!

Μήπως δὲν εἶναι καιρὸς νὰ καταλάβωμεν αὐτήν; Ἡ Σάσων ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν ἣν ἔχει ἡ πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Σούδας νησίς, ἐφ' ἧς κυματίζει ἡ Τουρ. Σημαία.

Τὸ Βέρμιον ὄρος (1900).

Τὸ Βέρμιον ὄρος ἀπὸ Νότου πρὸς Βορρᾶν μεταξὺ τοῦ Ἀλιάκμωνος καὶ τῆς Αἰώνης Βλαδόβου ἐκτεινόμενον, δύο μόνον διόδους ἢ ἀτραπούς μᾶλλον ἔχει, αἵτινες φέρουσιν ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Ἀνατολικήν. Ἡ μία ἀπὸ τὰ Τουρκοχώρια Δζουμά καὶ Ντόρτ-ἄλη, διὰ τοῦ Εηρολειδάδου, ὅπερ κεῖται ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου τοῦ Βερμίου κατακορύφως, φέρει εἰς Βέρροϊαν, ἣτις εἶναι καὶ ἡ συνήθης συγκοινωνία. Ἡ ἄλλη διὰ τῶν Καλυβίων φέρει εἰς Νιάουσαν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν κεῖται καὶ τὸ Σέλι, Βλαχοχώρια ἐπὶ τῶν διόδων.

Εἰς ἅπασαν δὲ τὴν Ἀνατολικήν πλευρὰν τοῦ Βερμίου ἀπὸ τῆς Βερροίας μέχρι τῶν Βουδενῶν κατοικοῦσι Βλάχοι καὶ μόνον Βλάχοι, οἵτινες τόσον φανατικῶς ὡς γνήσιοι Ἕλληνες μάχονται κατὰ Βουλγάρων καὶ Ρωμούνων προπαγανδιστῶν.

Ὁ Ὀλυμπος (2985).

Ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἄλλαι ὑπῆρχον δίοδοι, ὡς ἡ διὰ τῆς Δεσκάτας μεταξὺ Καμβουνίων καὶ Ἀμάρθειας (Κύφου). Ἄλλαι δίοδοι εἶναι τὰ στενὰ τῆς Βουλουστάνας κατὰ Λίβιον, παρὰ τὰ Σέρβια (Κιλτ-Δερβεν) ὅπου καὶ ἡ σιδηρᾶ Πύλη (Δεμίρ - καποῦ) μεταξὺ Ἀμάρθειας καὶ Τιταρησίου (Σιάπκας) ἀλλ' αὗται φέρουσι μὲν εἰς τὴν Μακεδονίαν ἀλλὰ διὰ τὴν προχωρήσῃ τις πρὸς Ἀνατολὰς ἀνάγκη νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ Βερμίου.

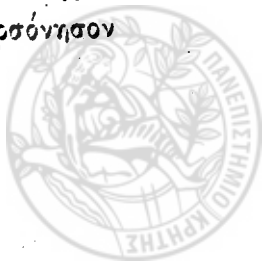
Αἱ καθ' ἑαυτὸ διαβάσεις ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας εἰς τὴν Μακεδονίαν εἶναι, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, τὰ Στενὰ τῆς Πέτρας ἐπὶ τῆς βορείας τοῦ Ὀλύμπου πλευρᾶς καὶ τοῦ Τιταρησίου ὄρους, εἰς τὸ διάσελον αὐτῶν, ὅπου τὸ χωρίον Ἔγ. Δημήτριος, διὰ τοῦ ὁποῦ ἀμαξίτη ὁδὸς φέρει ἀπὸ τῆς Κατερίνης εἰς Ἐλασσῶνα.

Καὶ ἐνταῦθα παρατηροῦμεν ὅτι μετὰ παρέλευσιν δύο χιλιετηρίδων περίπου εὐρίσκομεν τὴν ἀνθηρὰν Κώμην Βλαχολείβαδον καὶ κατακορύφως ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τὸν Ἅγιον Δημήτριον, τὴν Φούρκαν τὴν Φτέρην καὶ ἄλλα τινὰ χωρία περὶ, ἧτοι μίαν φωλεὰν καθαρὴν Ἑλλήνων Βλάχων ὑπερβάλλουσαν δὲ καὶ πρωτοστατοῦσαν εἰς πάντα καὶ εἰς τὸν πατριωτισμὸν περισσότερον πάντων.

Τὰ ἐκ τῶν Τοπογραφικῶν μου παρατηρήσεων συμπεράσματα

Ἐὰν ρίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν χαρτῶν τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου, καὶ ἔχομεν εὐτυχῶς τοιούτους ἀκριβεῖς, παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ τῆς μεγάλης ὄροσειρᾶς τοῦ Πίνδου, ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ Κόλπου μέχρι τῶν λιμνῶν Ὀχρίδος καὶ Πρέσπας ὅπου ἀποτόμως καταλήγει ὁ Πίνδος, χωρίζεται τοῦ Βαρνοῦντος διὰ τοῦ Δεβόλειος ποταμοῦ (Λιούμη). Αὐτόθι διὰ τῆς δειράδας τοῦ Βαρνοῦντος Ἰόρθεσι συνέχεται ἡ ὄροσειρά μέχρι τῆς πρὸς Βορρᾶν δειράδος αὐτοῦ Μπαμπᾶ, ὅπου τὸ Κρούσοβον.

Ἡ μεγάλη αὕτη ὄροσειρά ἀπὸ Νότου πρὸς Βορρᾶν χωροῦσα εἰς τὸ μέσον περίπου, χωρίζει τὴν Ἑλλ. Χερσόνησον εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν, ὡς εἶπομεν.

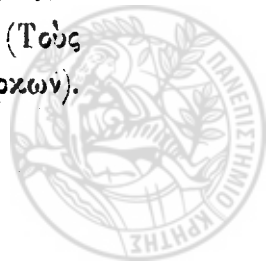

Ἐπ' αὐτῆς ἀκριβῶς εὐρίσκομεν τὰ Βλαχοχώρια ἐκεῖ, ὅπου καὶ αἱ διαβάσεις ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τῶν ὄρεων τῶν ἀποτελούντων τὴν ὄρσειράν, κατ' ἀναλογίαν τινά, μεγαλῆτερα καὶ περισσότερα βλαχοχώρια, ὅπου αἱ διαβάσεις συνδέουσι μεγάλα κέντρα ἐγκατερωθεν στρατιωτικὰ ἢ ἐμπορικὰ.

Ἄνὰ τὰς διαβάσεις ταύτας κατελάμβανον, ὡς πᾶς τις δύναται νὰ παρατηρήσῃ, σημεῖα ἐπίκαιρα καὶ στρατηγικά, δι' ὧν ἠδύναντο νὰ κρατήσωσιν εἰς ὑποταγὴν τὴν κατακτηθεῖσαν χώραν, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους οἱ Ρωμαῖοι, καὶ ἐτοποθέτησαν ἐκεῖ φύλακας τῶν διόδων, ἐκ προνοίας, ὅπως ἔχουσιν ἐξασφαλισμένα τὰ ὀπίσθια αὐτῶν, διαρκούντων τῶν πολέμων.

Τὰς φύλακας ταύτας ἀντικατέστησαν μονίμους οἱ Ρωμαῖοι μετὰ τὴν παντελεῖα τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑποδούλωσιν διὰ τῶν ἀπομάχων καὶ ἀποστράτων τῶν νικηφόρων λεγεώνων τῶν ἐκ τῶν χωρῶν τούτων Ἡπείρου, Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας στρατευθέντων, ἢ στρατολογηθέντων.

Ἡ Ρωμαϊκὴ Σύγκλητος, οἱ Αὐτοκράτορες, ἢ Ρώμη τέλος, θέλουσα νὰ ἀνταμείψῃ ἐξ ὑποχρέωσεως καὶ καθήκοντος καὶ συμφέροντος ἐξ ἄλλου, τοὺς ὑπηρετήσαντας αὐτὴν ἀπομάχους καὶ ἀποστράτους, ἐγκατέστησαν αὐτοὺς Φύλακας ὄλων τῶν Στρατιωτικῶν ὁδῶν καὶ τῶν δημοσίων, μὲ προνόμια καὶ δικαιώματα, ὑπὸ τῶν (κατὰ Λαύδαν) Δερβεναγάδων, οἵτινες εἰσέπραττον ἴσως καὶ διόδια ὡς Φύλακες τῆς τάξεως καὶ προστάται τῶν πέριξ οἰκούντων καλλιεργητῶν καὶ ἐμπορευομένων. (Τοὺς ὁποίους ἀντικατέστησαν οἱ δερβεναγάδες τῶν Τούρκων).

Ἡ ἐγκατάστασις ὅμως αὕτη, μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τέκνων εἶχε καὶ ἕνα ἀπώτερον σκοπὸν, τὴν ἐκλατίνισιν τῆς χώρας μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου (1).

Πάντες γνωρίζομεν τὴν δύναμιν τῆς γυναικὸς ἐν τῇ Οἰκογενεῖᾳ. Αὕτη μεταδίδει καὶ διατηρεῖ τὴν γλῶσσαν, τὰς παραδόσεις, τὰ ἔθιμα, περὶ τῶν ὁποίων θὰ εἴπωμέν τινα, ὅπως δώσωμεν ἀφορμὴν καὶ θέμα πρὸς τοὺς ἀρμοδίους καὶ εἰδικούς νὰ τὰ ἐξετάσωσιν καὶ διασαφήσωσιν.

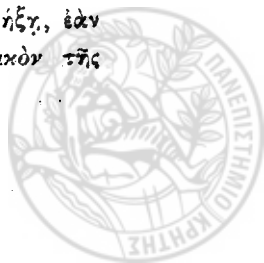
Ἐκεῖ ἀνὰ τὰ ὄρη ἐγκατασταθέντες ἄνδρες τοῦ πολέμου καὶ τῆς δράσεως, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μείνουν μὲ χεῖρας

(1) Αἱ εἰς Ἰταλίαν ἀποικίαι ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἠπείρου ἦσαν τοιαῦται, ὥστε ἡ Ἰταλία ἐκαλεῖτο «Μεγάλη Ἑλλάς». Εἰς τούτους δεῖν νὰ προσθέσωμεν καὶ ἐκείνους, οἵτινες ἔμειναν ἐν Ἰταλίᾳ ἕνα καὶ πλέον αἰῶνα μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Πύρρου ἐκ τῆς τελευταίας του ἐκστρατείας εἰς τὴν Ἰταλίαν κατὰ τὸ 280 π. Χ. ὅπου ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐπεκράτει, ἥτις καὶ μέχρι σήμερον διατηρεῖται καὶ μάλιστα ἡ ἀρχαιότερα ἢ Πελασγικὴ.

Οἱ εἰς τὰς διόδους ἐγκατασταθέντες, οἱ μὴ ἔχοντες συζύγους, καὶ οὗτοι ἦσαν οἱ περισσότεροι, ἐλάμβανον συζύγους ἐκ τῶν περιοίκων, αἵτινες ἠγγύουν παντάπασιν τὴν Λατινικὴν. Φαντασθῆτε τώρα μίαν οἰκογένειαν ἐξ ἀλλογλῶσσων συνισταμένων συζύγων, ὁποῖος κυκεῶν συνεννοήσεως ἐλάμβανε καθ' ἑκάστην χώραν καὶ ἠναγκάζοντο οὕτω εἰς ὑποχωρήσεις δηλ. νὰ μανθάνουν ὀλίγας λέξεις, ὁ εἰς ἐκ τοῦ ἄλλου. Ἐσηματίσθη οὕτω τὸ Ἑλληνολατινικὸν κράμα, ἡ σημερινὴ Βλαχικὴ ἢ Κουτσοβλαχικὴ γλῶσσα καὶ ὡς ἦτο ἐπόμενον ἡ γυνὴ νὰ ἐπιβάλη τὴν ἰδικήν της περισσότερον.

Καὶ αἱ ἐξ Ἰταλίας ἐλθοῦσαι γυναῖκες ἐκ τῶν ἀποίκων οὖσαι, ἐνεκολπώθησαν τὴν γλῶσσαν των.

Εἰς αὐτὰ τὰ συμπεράσματα δύναται πᾶς τις νὰ καταλήξῃ, ἐὰν ἐπὶ τροχάδην ρίψῃ ἐν βλέμματι εἰς τὸ ἀρτι ἐκδοθὲν Λεξικὸν τῆς Κουτσοβλαχικῆς γλώσσης.

εσταυρωμένας. Ἀλλὰ οὔτε ἀγρούς πρὸς καλλιέργειαν εἶχον ἐκεῖ ἐπάνω, οὔτε καρποφόρα δένδρα, οὔτε αὐτομάτους πρὸς διατροφήν καὶ συντήρησιν καρπούς εὔρισκον. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἐπιβαλλομένην, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν ἐκμετάλλευσιν βαθμηδὸν τῶν προϊόντων αὐτῆς.

Ἐκ τῶν ποιμνίων πολλαπλασιασθέντων, εἶχον δύο εὐρείας βιομηχανίας. Ἐκ μὲν τοῦ γάλακτος, τὴν τυροκομίαν εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, ἐκ δὲ τῶν ἐρίων, τὴν βιομηχανίαν τῆς καταργασίας αὐτῶν, τὴν ὕφαντουργίαν εἰς διάφορα εἶδη καὶ μέχρι σήμερον ἀκόμη. Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων κτηνῶν, τῶν ἵππων τῶν ἡμιόνων καὶ ὄνων διενήργουν τὴν μεταφορὰν τῶν προϊόντων εἰς καρθάνια συντεταγμένοι ὑπὸ ἑνα ἀρχηγόν, οὐχὶ μόνον ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ ἐπαρχίας εἰς ἐπαρχίαν ἐντὸς τοῦ Κράτους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ Κράτους εἰς Κράτος ἀκόμη, ὡς θέλομεν ἰδεῖ.

Ἡ Τουρκοκρατία ἐπὶ 500 ἔτη

Ἀπὸ τῆς κατακτῆσεως τοῦ Ἑλλ. Ἔθνους ὑπὸ τῆς Κοσμοκρατείας Ρώμης, συμβάσης τὸ 146 π. χ. καθ' ἣν ἐκυριεύθη καὶ ἐπυρπολήθη ἡ Κόρινθος ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Μουμίου καὶ ἅπαντα ἡ Ἑλλὰς κατέστη Ἐπαρχία Ρωμαϊκῆ, μέχρι τῆς ὑποδουλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κ)πόλεως καὶ τὸν Ἡρωϊκὸν τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος θάνατον Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου ὑπὸ Μωάμεθ τοῦ Β'. τῷ 1453, 1600 ἐτῶν περίπου. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τὸ ἀπέραντον

Ρωμαϊκὸν Κράτος διηρέθη εἰς Δυτικὸν καὶ Ἀνατολικόν, ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος. Κατὰ τὸ 329—30 Μ. Χ. ὁ Αὐτοκράτωρ Μέγας Κωνσταντῖνος μεταφέρει τὴν ἔδραν τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐκ τῆς Ρώμης εἰς τὸ Βυζάντιον, μετονομάσας αὐτὸ Νέα Ῥώμην. Ἐπεκράτησεν ὁμοίως ἢ τοῦ λαοῦ, ὅστις πρὸς τιμὴν αὐτοῦ, ὠνόμασε Κωνσταντινούπολιν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐπὶ ὡδέκα καὶ πλέον αἰῶνας, ἡ δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐπεκράτησε, ἐξελλήνισε τοὺς κατακτητὰς του καὶ τὸ Ἀνατολικὸν Κράτος τὸ Ρωμαϊκὸν, εἰς Ἑλληνικὴν κατέληξεν Αὐτοκρατορίαν. Ἔχει τὴν λαμπροτέραν μεταξὺ τῶν Ἑθνῶν Ἱστορίαν, πανταχόθεν πολεμοῦμενον καὶ μισοῦμενον (1).

Κατὰ τῶν ἐχθρῶν του, ἐπὶ τῶν τριῶν Ἡπείρων, ἤγαγε περιφανεῖς νίκας καὶ ἡ πτώσις αὐτῆ ἀκόμη ἀνδρική οὔσα ἐπέσυρε τὸν θαυμασμὸν καὶ τὸν σεβασμὸν καὶ αὐτῶν τῶν ἐχθρῶν σου

Τὴν μακρὰν καὶ ἐνδοξὸν ταύτην ἱστορίαν παρεργόμεθα καθόσον αὕτη καὶ ἐκτὸς τοῦ θέματός μας πίπτει καὶ πολὺ ἀνωτέρα τῶν δυνάμεων καὶ γνώσεών μας εἶναι.

(1) Μετὰ παρέλευσιν τόσων κίωνων κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν, εἰς τὴν αὐτὴν εὐρίσκεται θέσιν καὶ σήμερον, ἴσως δὲ καὶ πολὺ χειροτέραν, καθόσον οἱ τότε ἐχθροὶ τοῦ Γένους ἡμῶν, ἦσαν πολὺ ὑποδειστέροι, ἐνῶ τώρα ὑπερέχουσι καθ' ὅλα σχεδόν, καθόσον ὁ ψευδοπολιτισμὸς ἐπισκιαίνει τὰ πάντα καὶ οἱ ἐχθροὶ μας ὑπουλοὶ καὶ κερδοσκοποὶ αἰσχροὶ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς συμπαθείας οἱ μὲν, τῆς συγγενείας τῆς Ἀύλης μας οἱ δέ, οἵτινες εἶναι καὶ οἱ πλέον ἐπικίνδυνοι, τὴν αὐτὴν καὶ σήμερον κρατοῦσι σιάνει ἀπέναντι ἡμῶν καὶ εἰς πᾶσαν συμβουλήν καὶ μίαν καταχθόνιος κρύπτεται πλεκτάνη.

Ἡ ὑποδούλωσις

Ἀπὸ τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ ἔθνους καὶ ἐντεῦθεν, καθ' ἣν τὰ πάντα ἰσοπεδώθησαν καὶ οὐδεμία ὑπῆρχε διάκρισις, διότι πάντες, ὡς Ἕλληνες (Ροῦμ) ἐχαρακτήρισθησαν πεσοῦσης τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, οὐδεμία ἄλλη φυλὴ ἐφάνη ζῶσα, καὶ οἱ Μολδο-Βλάχοι οὐδὲν ἔφερον χαρακτηριστικὸν ὄνομα, οὔτε κατὰ τὴν διαρρέυσασαν χιλιετηρίδα φαίνονται πού, ὡς φυλὴ ἰδίᾳ δράσασα, ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω.

Πῶς καὶ διατί ὠνομάσθησαν Βλάχοι καὶ Κουτσοβλάχοι, ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ φιλοτίμως ἐπελήφθησαν τοῦ ζητήματος τούτου. Πρὸς πάντας δὲ ἀντιφρονῶν σαφῶς καὶ ἀπεριφράστως ἐξέθηκα τὴν γνώμην μου ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας μου ταύτης ἐν σημειώσεσιν.

Οὗτοι, οἱ Βλάχοι ἢ Κουτσοβλάχοι (Κουτσούκ-Βλάχ) ἀνὰ τὰ ὄρη κατοικοῦντες κατὰ τὴν εἰσβολὴν καὶ κατάληψιν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Τούρκων, πολὺ ὀλιγωτέρας ὑπέστησαν βλάβας, ἐνῶ οἱ τῶν πεδιάδων κάτοικοι μεγίστας ἔπαινον καταστροφὰς καὶ δηώσεις καὶ φόνους καὶ αἰχμαλωσίας καὶ ἐγκαταλιπόντες τὰ πάντα, κατέφυγον ἀνὰ τὰ ὄρη. Ἐντεῦθεν ἡ τῶν πεδιάδων ἐρήμωσις καὶ ἡ ἀνὰ τὰ ὄρη πυκνοτέρα συγκέντρωσις καὶ ἐγκατάστασις αὐτῶν, ὁπότε, ἔνεκεν τῆς μετὰ τῶν Κουτσοβλάχων γειτνιασεως καὶ τῆς διὰ τῆς ἐπιγαμίας ἀναμίξεως καὶ τῶν ἄλλων συμφερόντων ἀτομικῶν τε καὶ κοινωνικῶν καὶ πρὸ πάντων ἔνεκεν τῆς ἀντὶ πάσης θυσίας ἐπιδιώξεως τῆς τοῦ Γένους ἀποκαταστάσεως, μετεφέρθη, ὡς ἤτο ἐπόμενον,

τὸ Κέντρον τῶν ἐθνικῶν πόθων καὶ τῆς δράσεως, ἐκ τῶν πεδιάδων εἰς τὰ ὄρη, ὅπου ὡς διαμαρτυρία ἔνοπλος ἀπὸ τῆς ὑστεραίας τῆς πτώσεως, ἀνεφάνισαν οἱ Ἀρματωλοὶ καὶ Κλέφται, οἱ πλεῖστοι, ἵνα μὴ εἴπωμεν πάντες, ἦσαν Κουτσόβλαχοι, δηλ. ποιμένες τῶν Ἀγράφων, τοῦ Πίνδου καὶ τοῦ Ὀλύμπου.

Οἱ Βλάχοι ὡς κτηνοτρόφοι καὶ ἰδίως ὡς ποιμένες καὶ ἀγωγιάται, οὐχὶ μόνον δὲν κατεδιώχθησαν, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μεγάλων ἐτύγχανον περιποιήσεων καὶ προστασίας ὑπὸ τῶν Τούρκων γαιοκτημόνων πρὸ πάντων, ὅταν κατήρχοντο εἰς τὰς πεδιάδας πρὸς διαχείμανσιν τῶν ποιμνίων των, ὁπότε ἐγένετο καὶ ἡ μεταφορὰ τῶν προϊόντων σιτηρῶν κτλ. εἰς τοὺς πλησίον λιμένας διὰ τῶν φορτηγῶν των ζώων.

Ἐκ τούτων, τῶν ἀνὰ τὰ ὄρη οἰκούντων Βλάχων ἢ Κουτσοβλάχων, οἱ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, τῆς συγγενείας ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ συνοικισμοῦ διὰ κοινῆς συνεργασίας, ὑπὸ ἓνα ἀρχηγόν (τσέλεγκα) οἱ μὲν ἐπεριποιῶντο τὰ ποίμνια καὶ τὴν τυροκομίαν, αἱ γυναῖκες δὲ πάντων κατεγίνοντο εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν ἐρίων, ὡς ἀνωτέρω εἴπομεν. Οἱ δὲ διὰ τῶν ἄλλων ζώων (κτηνῶν) μετήρχοντο τὸν ἀγωγιάτην καθ' ἅπασαν τὴν γραμμὴν καὶ εἰς ὅλας τὰς διαβάσεις τοῦ Πίνδου καὶ τῶν ἄλλων ὄρεων, ὅπως καὶ σήμερον τοῦτο γίνεται, ὅπου λείπουν τὰ ἄλλα τῆς συγκοινωνίας μέσα.

Με αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας· δηλαδή νὰ χρησιμεύουν

ὡς μηχαναὶ μετακομίσεως τῶν προϊόντων μιᾶς χώρας εἰς ἄλλην καὶ τῶν προϊόντων ταύτης εἰς ἄλλην καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς αὐτῶν εἰς τὰ ἴδια, κατειργασμένων χωρὶς νὰ τὸ ἐννοῶσι καὶ, ἐγένοντο κάτοχοι πολλῶν γνώσεων, καταλλήλων νὰ ἐξυπηρετῶσι τοὺς σκοποὺς των καὶ νὰ κερδίζωσιν ἄρκετά.

Διὰ τῆς Γεωγραφικῆς γνώσεως μιᾶς χώρας, μὲ τὰ φυσικὰ τῆς Γεωργίας προϊόντα τὰ πλεονάζοντα πρὸς ἐξαγωγήν, ὡς καὶ ἐκείνων, τῶν ὁποίων εἶχον ἀνάγκην καὶ ἄλλοθεν ἐπρομηθεύοντο, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τῶν προϊόντων πάσης βιομηχανίας ἄλλων χωρῶν, τὰ ὁποῖα κατ' ἀρχὰς ὡς μεταγωγεῖς μετέφερον, μετὰ ταῦτα δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὡς κερδοσκόποι ἔμποροι, παρεσκευάσθησαν ἀνεπαισθήτως ἔμποροι πρῶτης δυνάμεως καὶ μοναδικοὶ εἰς τὸ εἶδός των.

Αἱ δύο αὗται κερδοφόροι ἐργασίαι ἀφ' ἑνὸς καὶ οἱ ἀνὰ τὰ ὄρη, εἰς μέρη ἀπόκεντρα καὶ ἀπρόσιτα συνοικισμοὶ αὐτῶν, μακρὰν τῶν βλεμμάτων τῶν ἀχορτάστων κατακτητῶν ἀφ' ἑτέρου, προτεπόρισαν εὐημερίαν τινὰ εἰς τοὺς κατοίκους καὶ μετέβαλον τοὺς συνοικισμοὺς εἰς Κωμοπόλεις ἀνθούσας καὶ πλουσίας. Μνήμονες δὲ τῆς καταγωγῆς αὐτῶν καὶ ἄρκετὰ εὐποροῦντες, εἰς τὰς Κωμοπόλεις ταύτας ἐσσύτησαν τὰ πρῶτα Σχολεῖα καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας εἰς τὴν ξένην, ὡς ἔμποροι ἀποδημοῦντες καὶ ἐκπαιδευόμενοι.

Μία τάσις παρατηρεῖται ἰδιάζουσα εἰς αὐτούς, ἢ πρὸς τὴν χρυσοχοικὴν ἐπίδοσιν ἐν γένει καὶ εἰς τὴν ζωγραφικὴν, ἐν μέρει τὴν ἀγιογραφικὴν. Ὡς ἐκ τοῦ βίου αὐτῶν ἀνὰ τὰ

Τοιαύτην τινά ὑποθέτομεν τὴν ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν ἀφορμὴν τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Βλάχων ἢ Κουτσοβλάχων, οἵτινες κατ' ἀνάγκην ἐγένοντο **θέσει** κτηνοτρόφοι, μὴ παραδεχόμενοι, ὡς πάντῃ ἀπίθανον τὴν ἐκ τῶν Παριστρίων χωρῶν, χάριν τῆς κτηνοτροφίας, Δακορρωμούνων ἀποίκισιν, μὴ ὑπαρχόντων τότε. Εἰς τοὺς ὄρεσιβίους τούτους **Βλάχους**, τοὺς γνησίους ἀπογόνους τῶν Ἑπειρωτῶν τῶν Ἰλλυριῶν καὶ Μακεδόνων, οἵτινες, κατὰ τοὺς Κ α ι ρ ο ῦ ς, εἶναι οἱ γνησιώτεροι τῶν Ἑλλήνων, εἰς αὐτοὺς χρεωστεῖ τὸ ἔθνος, τοὺς μεγάλους ἐθνικούς εὐεργέτας, τοὺς μεγάλους πολιτικούς, τοὺς ἐθνικούς ποιητάς, τοὺς διδασκάλους καὶ τοὺς ἐπιστήμονας, τοὺς ἀρχαιολόγους καὶ τοὺς ἱστορικούς, καὶ πρὸ πάντων τοὺς μεγάλους καὶ πλουσίους ἐμπόρους. Τουτέστι τοὺς Κωλέττας, τοὺς Ζαλοκώστας, τοὺς Λάμπρους, τοὺς Σίνας, τοὺς Τσοίτσας,

ται εἰς τοὺς Ἑπειρώτας τῆς Ἄνω καὶ Κάτω Ἑπείρου (Ἑπείρου καὶ Ἰλλυρίας).

Ἐκ τούτων δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ μὲν Ἀρβανιτόβλαχοὶ κατὰγονται ἐκ τῶν ἀπομάχων καὶ ἀποστράτων τῶν Ἰλλυρικῶν λεγεῶνων καὶ ἔχουσι μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τοὺς σημερινούς Γκέγκιδες, τοὺς Πελασγούς τῆς Ἰλλυρίας, οἱ δὲ πρὸς τοὺς Ἑπειρώτας μετὰ τὴν ἰδιαιτέραν τῆς κεφαλῆς διασκευήν.

Δυνάμεθα μάλιστα καὶ ὄρια νὰ θέσωμεν ἐπὶ τῆς Πηνδίας ταύτης γραμμῆς. Ἀπὸ τῆς Σαμαρῖνας καὶ πέραν πρὸς Βορρᾶν πλεονάζει ὁ τύπος ὁ Ἀλβανικός, ἐντεῦθεν δὲ πρὸς Νότον ὁ Ἑπειρωτικός, καὶ συμβαίνει ὅ,τι ἀνωτέρω εἶπομεν. Οἱ ἀποστρατευόμενοι ἐξέλεγον ὡς τόπον διαμονῆς των καὶ ἐγκαταστάσεως τὴν Πατρίδα του ἕκαστος ἢ πλησίον αὐτῆς πάντοτε. Οὐδαμοῦ δὲ φαίνεται ὁ σημερινὸς τῶν Ἰταλῶν τύπος ἢ καὶ ὁ Ρωμαϊκὸς ἔστω.

τούς Στουρνάρας, τούς Ἀβέρωφ, τούς ἐν Ἰωαννίνοις, ὧν προεξήρχον οἱ Μέκιοι, καὶ τότους ἄλλους, τῶν ὁποίων οἱ πρῶτοι αὐτῶν οἰκογενειάρχαι ἦσαν ἀπλούστατα φύλακες τῶν διόδων κατ' ἀρχάς, ποιμένες (Βλάχοι) καὶ ἀγωγιάται μετὰ ταῦτα καὶ τέλος ἔμποροι, τὰ μεγάλα καταλαβόντες ἐμπορικὰ κέντρα ἀνὰ τὴν ὑφήλιον ἔπασαν⁽¹⁾.

(¹) Εἰς αὐτούς ὀφείλεται καὶ ὁ συνοικισμὸς τῆς Βοσκοπόλεως κατὰ τὴν ΙΣ' ἑκατονταετηρίδα, ὅστις συνεκέντρωσε πάντας τοὺς ἐξέχοντας καὶ εὐποροῦντας τῶν Βλάχων (ποιμένων).

Κεῖται ἡ πόλις αὕτη πρὸς Δυσμὰς τῆς Κορυτσᾶς εἰς τὸ διαμείρισμα τῆς ὁποίας διοικητικῶς ὑπάγεται ἐπὶ τῶν Β. Δυτικῶν κλιτύων τῶν ὄρειων τῆς Ὀπαρῆς παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὄρους Μάντουκα, εἰς τὸ βάθος ὠραίας καὶ τερπνῆς κοιλάδος πρὸς Βορρᾶν ἀνοιγομένης. Αὐτόθι ἔχει τὰς πηγὰς τοῦ παραπόταμός τος τοῦ Ἄψου ὅστις συμβάλλει αὐτῷ ἀριστερόθεν.

Ἐντὸς μικροῦ διαστήματος ἡ Βοσκοπόλις ἀνεπτύχθη εἰς βαθμὸν ἀπίστευτον ἀριθμοῦσα τότε περὶ τὰς 12,000 οἰκογενεῖας καὶ ἦτο τὸ ἱερνὸν ἐνδιαίτημα τῶν πλουσίων καὶ τῶν Μητροπολιτῶν ἰδία Βελαγράδων καὶ Δυρραχίων.

Ἦτο ἐκὼμη γνωστὴ καὶ ὡς βιομήχανος πόλις ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἡ κατεργασία τῶν ἐρίων, τοῦ βάμβακος καὶ τῆς μετάξης καὶ ἡ ἀναπτυχθεῖσα ὑφαντουργία ἀπετέλουν τὸν κυριώτερον πλοῦτον αὐτῆς, καὶ τὰ ὑφάσματά της πολυζήτητα εἰς τὰς ἀγοράς, ἐγνωρίζοντο ὑπὸ τ' ὄνομα *Μοσχοπολιάτικα*.

Εἰς αὐτὴν, Μοσχόπολιν ἐπὶ τὸ εὐηχότερον μετονομασθεῖσαν, ἐσυστήθησαν τὸ πρῶτον Σχολαὶ Ἑλληνικαὶ καὶ τὸ πρῶτον ἴσως Ἑλλ. Τυπογραφεῖον.

Πολλοὶ ἀναγράφονται πεπαιδευμένοι κατὰ τὴν ΙΖ' καὶ ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα Μοσχοπολίται καὶ μνημονεύονται οἱ Διονύσιος ὁ Μάντουκας (αὐτῖνος καὶ τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ Ὄρους) Μητροπολίτης Καστορίας, Ἰωάννης Χαλκεὺς Ἱερεὺς καὶ Διδάσκαλος ἐν Βενετίᾳ, Κωνσταντῖνος Ἱερομόναχος, Θεολόγος, Προκόπιος Ἱερομόναχος καὶ ὁ

Ὁ Σίνας λ.χ. μὲ πέντε ἢ ἕξ κατ' ἀρχὰς ἰδικά του ζῶα μετέφερον εἰς Βιέννην τοὺς βάμβακας τῆς πατρίδος του Μακεδονίας καὶ ἐκεῖθεν αὐτοὺς κατειργασμένους εἰς τὸν τόπον τῆς παραγωγῆς των. Προϊόντος τοῦ χρόνου προσετέθησαν καὶ ἄλλοι ἀγωγιᾶται καὶ ἐσχηματίσθησαν τοιούτοτρόπως τὰ λεγόμενα Καρβάνια, ἧτοι ἐταιρεία μετακομίσεως, τῆς ὁποίας ἀρχηγὸς καὶ διευθυντὴς ἀνεγνωρίσθη εἰς ἐκ Βοσκοπόλεως Σίνας. Κατ' ἀνάγκην ἐγκατεστάθη οὗτος εἰς τὸ κέντρον τῆς ἐργασίας των, εἰς τὴν Βιέννην, καὶ εἰς αὐτὸν ἐνεπιστεύοντο οἱ πατριῶταί του ἔμποροι καὶ ἀγωγιᾶται τὰς ἐμπορικὰς των ὑποθέσεις ἐξ ἀπάσης τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἡπείρου (¹).

ἀδελφὸς αὐτοῦ Δημήτριος Παμπέρης καὶ τόσοι ἄλλοι ἐξέχοντες εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸ ἐμπόριον.

Τὸ ἐμπόριον τῆς πόλεως ταύτης προσείλκυσε καὶ ἱκανοὺς ἀποίκους ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Χερσονήσου καὶ ἰδίως Ἡπειρώτας. Ἡ εὐμάρεια καὶ ὁ πλοῦτος τῆς πόλεως ταύτης ἐσκανδάλισε τοὺς περιοίκους Τούρκους, οἵτινες ἄνευ ἀφορμῆς τινος διήρπασαν, ἐληλάτησαν καὶ κατέστρεψαν τὴν πόλιν. Οἱ πλείστοι τῶν ἐνοίκων αὐτῆς διεσπάρησαν καὶ ἄλλοι κατέφυγον εἰς τὴν ξένην. Ἐκ τούτων εἶναι αἱ οἰκογένειαι τῶν Σμολένσκη, Σίνα καὶ ἄλλων. Σήμερον μολὶς ἀριθμεῖ 250 οἰκογενεῖας ἕως 300 καὶ ἀπέχει τῆς Κορυθαῆς 24 περίπου χιλιάμετρα δηλ. ἀπόστασις 4 ἕως 5 ὥρων καὶ ἀμαξιτὴ ὁδὸς συνδέει ταύτην.

(¹) Εἰς μίαν ἤτταν καταστρεπτικὴν τῆς Αὐστρίας ἐπὶ Ναπολέοντος, τὰ χρεώγραφα τῆς σχεδὸν ἐξεμνησθῆσαν ἐπιφόβως διὰ τοὺς χρηματιστάς. Ὁ Σίνας τ' ἀντίθετα φρονῶν μετέβαλε τὴν περιουσίαν του εἰς χρεώγραφα Αὐστριακά. Ἡ πράξις του αὐτὴ δύο ἔσχεν εὐάρεστα ἀποτελέσματα, ἀνεχαίτισε τὴν καταστροφὴν καὶ ἐπολλαπλασίασε τὴν περιουσίαν του. Τοῦτου ἀπόγονος εἶναι ὁ τῆς Ἀκαδημίας ἰδρυτῆς

Τοῦτον ἐμιμήθη, χωρὶς ἴσως νὰ γνωρίζῃ τὸ περιστατικὸν τοῦτο.

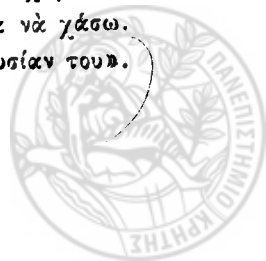
Τὰ αὐτὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ διὰ τοὺς ἄλλους, ὅσοι, ὡς ἐπιχειρηματίαι καὶ ἔμποροι διέπρεψαν εἰς ὅλας τὰς ἔμπορικὰς καὶ βιομηχανικὰς μεγαλοπόλεις τοῦ κόσμου. Ἐπίσης τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ διὰ τοὺς Κωλέττας, τοὺς Ζαλοκώστας, τοὺς Τσερτσούλους καὶ τοὺς Λάμπρους καὶ τόσους ἄλλους ἧτοι τοιαύτη τις ἀφορμὴ ἔφερεν εἰς τὴν ξένην τοὺς προγόνους αὐτῶν, τῶν ὁποίων τὰ τέκνα ἐξεπαιδεύθησαν εἰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας, καὶ εἶναι σήμερον ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα τῆς πατρίδος.

Τοὺς ὀρσεβίους τούτους Ἕλληνας, Μακεδόνας, Θεσσαλοὺς καὶ Ἡπειρώτας διαφιλονικοῦσιν οἱ αὐτοκληθέντες Ρωμοῦνοι (Μολδοβλάχοι), ὧν προΐστανται οἱ ἀρνησιπάτριδες καὶ προδόται τοῦ ἔθνους των, οἱ λυσσαλέοι διώκται αὐτοῦ, οἱ Μητραλοῖαι Λαχοβάρηδες καὶ Κατακουζινοὶ καὶ συντροφία.

Ἄλλὰ μήπως ὅλα τὰ διαβόητα κακουργήματα καὶ αἱ κατὰ τοὺς ἔθνους καὶ τῆς πατρίδος των προδοσίαι δὲν ἔχουσι τοὺς μιμητάς των;

τοῦ Σίνα, καὶ ὁ ἐκ Κορυτσᾶς ἐν Ἀθήναις Μπάγκας (ὅτε ἐνεκεν ὁμοίας περιστάσεως (τοῦ 86) τὰ Ἑλληνικὰ χρεώγραφα ἐξέπεσαν εἰς βαθμὸν ἐπιφοβὸν καὶ πάντες οἱ κάτοχοι τοιούτων ἔσπευσαν εἰς τὴν ἐξαργύρωσιν αὐτῶν, μεσίτης τις γνωστὸς πλησιάζας τὸν Μπάγκαν τὸν συνέβουλευσε νὰ ἐκποιήσῃ τὰ Ἑλλ. χρεώγραφα, ἵνα μὴ καταστραφῇ. Τούτον ὁ Μπάγκας ἀτενίσας περιφρονητικῶς κᾶπως, τῷ ἀπήντησεν, ὄχι μόνον τοῦτο δὲν θὰ κάμω ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην μου περιουσίαν τῶρα ἴσα ἴσα θὰ μεταβάλω εἰς Ἑλλ. χρεώγραφα, εἰπὼν αὐτῷ, «τὴν μικρὰν μου αὐτὴν περιουσίαν τὴν ἔχω προωρισμένην διὰ τὸ ἔθνος. Καὶ ἐὰν χάθῃ τὸ ἔθνος, ὅπερ δὲν πιστεύω, θέλετε νὰ ἐπιζήσω ἐγώ; Εὐχαριστῶς θὰ χάθῃ καὶ ἐγὼ καὶ λυποῦμαι διότι δὲν ἔχω περισσότερα νὰ χάσω. Προέβη ἀμέσως εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐδιπλασίασε τὴν περιουσίαν του».)

Σίνα

Ἰπάρχουν δυστυχῶς εἰς ὅλα τὰ ἔθνη φύσεις αἵτινες μόνην μέριμναν καὶ σκέψιν ἔχουσι πῶς νὰ ὑπερβῶσι ταῦτα, ὅσον φοβερὰ καὶ ἂν εἶναι, ὅπως διαβόητον ἀφήσωσιν ὀπισθὲν τῶν μνήμην. Τούτους διέγνωσαν οἱ Ρωμοῦνοι, διότι οὐδεὶς γνήσιος Ρωμοῦνος καὶ ἀγνὸς πατριώτης θὰ προέβαινεν εἰς τοιαῦτα κατὰ τῶν Ἑλλήνων κακουργήματα καὶ παράδειγμα ἔχομεν τὸν πρῶτον ὑπουργὸν τῆς Παιδείας γνήσιον Ρωμοῦνον, ὅστις ἀπροκαλύπτως ἀπεφάνθη, ὅτι ματαιοπονοῦμεν πρὸς βλάβην μας θέλοντες νὰ ἐκρωμουνίσωμεν τοὺς Ἑλληνας καὶ ἀπέκοψε τὸ κονδύλιον ἀπὸ τὸν προϋπολογισμὸν, τὸ προωρισμένον διὰ τοιαύτας προπαγανδικὰς ἐνεργείας, πρὸς περιθάλψιν μόνον ἀέργων καὶ κακοήθων.

Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ὑψηλότεραι ἐπεκράτησαν σκέψεις ἢ τοιαύτας ἔλαβον ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τρίτων καὶ καλῶς ἐσκέφθησαν ὅτι κατάλληλοι πρὸς τοιαῦτα πραξικοπήματα, εἶναι μόνον οἱ ἀρνησιπάτριδες, καὶ τοιούτους ἔφερον ἐπὶ τὴν Ἀρχὴν κατ' ἐκλογὴν ἴσως (ἢ βεβαίως) αὐτοῦ τοῦ Ἡγεμόνος τοῦ Βασιλέως Καρόλου, ὅστις, ὡς ἐλέχθη καὶ ἐγράφη, εἶπεν, ὅτι δὲν εἶμαι ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀνέχονται τοὺς ἐμπαιγμούς.

Τί ἄρα γε νὰ συμβαίνη;

Ἡ ἱστορία ὅλων τῶν Ἑθνῶν ἔχει πολλοὺς ἴσως νὰ ἐπιδείξῃ τοῦ εἶδους τούτου μητραλοσίας. Τὸ Ἑλληνικὸν ὅμως ἔθνος, ἔχει μὲν νὰ ἐπιδείξῃ μεγάλους πατριώτας ἐξ ὧν ὀλίγους ἀνεφέραμεν, ἀλλὰ καὶ μεγάλους δυστυχῶς προδότας καὶ ἀσπόνδους αὐτοῦ ἔχθρους, τοὺς

ἀρνησιπάτριδας καὶ ἀρνησιθρήσκους. Οἱ μεγάλοι· κατὰ τὸν ἀγῶνα καταστροφεῖς τῆς Νιαιούσης, τῆς Χίου, τῶν Κυθωνιῶν καὶ τόσων ἄλλων, ἦσαν Ἕλληνες ἀρνησιθρησκοὶ καὶ ἀρνησιπάτριδες. Τούτους ὑπωπτεύοντο πάντοτε οἱ Τοῦρκοι ὡς ἀπίστους (γκιαούριδες) καὶ τοὺς ὑπέβλεπον. Οὗτοι ὅμως ἐφρόντιζον νὰ ὑπερβῶσι πάντας κατὰ τὴν σκληρότητα καὶ ἀπανθρωπίαν καὶ ἔφερον παντοῦ τὴν καταστροφὴν καὶ τὸν ὄλεθρον.

Ἄξιοι, ὁμολογουμένως, τούτων μιμηταὶ εἶναι, οἱ μέχρι τῆς χθὲς Ἕλληνες Λαγοβάρηδες, Κατακουζινοὶ καὶ συντροφία, γνωστοὶ εἰς ὅλους καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τοὺς Ρωμύονους (1).

Ἐν ἀπλοῦν ἐπεισόδιον εἶναι ἀρκετὸν νὰ χαρακτηρίσῃ αὐτοὺς καὶ καταδείξῃ τῶν ἀνθρώπων τούτων τὴν φαυλότητα καὶ ποταπότητα, ὡς τῆς τελευταίας ὑποστάθμης ἐκβράσματα.

Εἰς Λαγοβάρη, ἀδελφὸς τοῦ πρὸ ὀλίγου οἰκτρῶς ἀποθανόντος Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Ρωμουνίας καὶ ἐκδότης τῆς ἐφημερίδος ἡ «Ρωμουνική Ἀνεξαρτησία» κατὰ τὸν ἀτυχῆ καὶ συμβατικὸν πόλεμόν μας, καπηλικῶς καὶ βαναύσως ὕβριζε διὰ τῆς ἐφημερίδος του τὴν Ἑλλάδα, κατειρωνευόμενος. Εἰς γνή-

(1) Τοιοῦτόν τι ἐξ ἀπαντος συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς ἀρνησιπάτριδας τούτους καὶ ὁ Κάρλος ἐψυχολόγησεν ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐξέλεξεν αὐτοὺς ὡς δυναμένους νὰ ἐκτελέσωσι τοὺς ἐκδικητικoὺς του σκοποὺς, τοὺς ἀτομικοὺς του βεβαίως. Ἦτο δὲ ὁ ἀποθανὼν Ὑπουργὸς Λαγοβάρης γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τοῦ Μεγάλου Εὐεργέτου καὶ Πατριώτου Ἄρσακη.

σιος Ρωμοῦνος ὁ Συντάκτης καὶ ἐκδότης τῆς Ἐφημερίδος τὸ « Δίκαιον » τοῦ ἔκαμε τὴν παρατήρησιν, ὅτι εἶναι ἄτοπον νὰ βλασφημῆ, ὑβρίζων τὴν φυλὴν του εἰς ἣν ἀνήκει. Τοῦτο ἐθεώρησεν ὡς προσβολὴν του ὁ ἀρνησιπατρις Λαχοβάρης καὶ ἐζήτησεν ἱκανοποίησιν διὰ τῶν ὀπλων.

Ὁ ἀληθὴς Ρωμοῦνος ἐκδότης τοῦ « Δικαίου » ἐγέλασε μὲν διὰ τὴν ἀναίδειαν καὶ ποταπότητα τοῦ Λαχοβάρη, ἀλλὰ τοῦ ἐφύτευσε καὶ μίαν σφαῖραν εἰς τὴν νοσηρὰν κεφαλὴν του, διὰ νὰ παύσῃ διὰ παντός νὰ ὑβρίζη.

Τοιοῦτοι οἱ διώκται τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, τοὺς ὁποίους διαβεβαioῦμεν, ὡς καὶ αὐτοὶ καλῶς γνωρίζουν, ὅτι πρὸς κέντρα λακτίζουν.

Θὰ ἔλθῃ καὶ τούτων ἡ σειρά ἐξ ἅπαντος, διότι οἰκτρὰ εἶναι πάντοτε τῶν ἀρνησιθηρήσκων ἢ μοῖρα καὶ οἰκτρότερον τῶν ἀρνησιπατριδῶν τὸ τέλος.

Τὸ μῖσος τῶν ἐχθρῶν μας εἶναι τρανὴ τῆς ἐθνικῆς μας ὑπεροχῆς ἀπόδειξις καὶ κατ'ἀδελφὸς γίνεται ἡ ποταπότης αὐτῶν.

Μυριάκις νὰ μᾶς μισῶσι παρὰ νὰ μᾶς οἰκτείρωσιν, ἀλλὰ, τὸ προτιμότερον, καὶ νὰ μᾶς φοβῶνται.

Ο ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

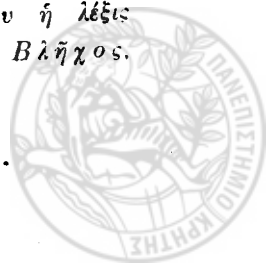
Ἐπὶ τῆς μελέτης ταύτης, ἰδίαν προβάλλοντες γνώμην, ἐξηγημένην ἐκ τῶν τοπογραφικῶν μου παρατηρήσεων, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, καὶ ἐκ τῶν παράδοσεων τῶν, διὰ τῶν αἰώνων, ἐν μέσῳ καταστροφῶν καὶ δηώσεων ἐπιπλευσασῶν, καὶ διὰ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῶν, ἐν τε οἰκογενεῖᾳ καὶ τῷ συνοικισμῷ διασωθέντων, εἰς γενικὰς γραμμὰς ἐκθέτομεν ὧδε, ὅτι ἐκτενέστερον ἀνωτέρω εἶπομεν, κύριον θέμα ἔχοντες τοὺς Βλάχους (¹) καὶ Κοιντοβλάχους.

Ἡ Ρώμη ἔχουσα ἀνοικτοὺς πολέμους καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν Ἠπειρῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ προχωρήσῃ ἀνὰ τὴν Ἀνατολήν, ἐὰν δὲν κατέκτα τὴν Ἑλλ. Χερσόνησον. Οἱ πόλεμοι διέδροντο ὁ εἰς τὸν ἄλλον, εἰς διάφορα σημεῖα ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Ὁ Ὑπατος Παῦλος Αἰμύλιος κυριεύει καὶ καταστρέφει τὴν Ἠπειρον, ἐβδομήκοντα ἀνασκάπτει πόλεις, καὶ δεκάδας χιλιάδων Ἠπειρώτας πέμπει αἰχμαλώτους εἰς Ρώμην, κατακτᾷ τὴν Ἰλλυρίαν καὶ διέρχεται τὸν Πίνδον εἰς διάφορα σημεῖα, καὶ τὸ 173 π. Χ. ἄρχονται οἱ κατὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περσέως πόλεμοι.—Μετὰ ἐξ ἔτη, ἦτοι τὸ 167 π. Χ. ἠτιᾶται κατὰ κράτος ὁ Περσεύς, ὁ τελευταῖος τῶν Μακεδόνων Βασιλεὺς καὶ ἄγεται εἰς Ρώμην αἰχμάλωτος· ἡ δὲ Μακεδονία γίνεται Ἐπαρχία Ρωμαϊκή.

Τῷ 146 π. Χ. ἡ Κόρινθος κυριεύεται ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Μουμμίου, πυρπολεῖται καὶ καταστρέφεται ἐντελῶς καταλύε-

(¹) Κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν καθηγητοῦ φιλολόγου ἡ λέξις Βλάχος νὰ περισπᾶται διότι τὸ α εἶναι μακρὸν ἐκ τοῦ Βλήχος.

ται ἡ *Συμμαχία τῶν Ἀχαιῶν* καὶ ἡ *Ἑλλάς* ἅπασα γίνεται ἐπαρχία *Ρωμαϊκή*.

Λόγοι στρατηγικοὶ καὶ πρόβλεψις στρατιωτικῆ ὑπηγόρευσαν τὴν κατάληψιν ὅλων τῶν διόδων ἐπὶ τῶν ὁρέων τῶν χωριζόντων τὴν Ἑλλην. Χερσόνησον εἰς Ἀνατολικὴν καὶ Δυτικὴν, διὰ φρουρῶν στρατιωτῶν *Ρωμαίων*, τὰς ὁποίας ἀνὰ χρονικὰ διαστήματα ἀνικαθίστα ταύτας δι' ἄλλων, ἐνόσω διήρκουν οἱ πόλεμοι, ἐπὶ πολὺν ἴσως καιρὸν.

Τὰς φρουράς ταύτας, μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν, ὅτε ἡ χώρα ἐντελῶς ὑπετάγη καὶ ὑπὸ τὸ γενικὸν ὄνομα **Ἰλλυροῖα**, ὡς ἐπαρχία *Ρωμαϊκή*, ἐστρατεύετο καὶ ἐστρατολογεῖτο, κατέστησε μονίμους. Τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν καὶ ἰδίως τῶν ἀνδραγαθησάντων ἀποστράτων καὶ ἀπομάχων, ἀμείβουσα ἡ Πολιτεία, ἐπροτίμα τοὺς ἐκ τῶν χωρῶν τούτων καταγομέρους, οἷτινες πρὸ πάντων ἐπροτίμων ἕκαστος τὴν ἐαυτοῦ Πατρίδα.

Οἷτοι ἐγκατασταθέντες ἐκεῖ ἀνὰ τὰ ὄρη ἐπὶ τῆς ὄροσειρῶς τῆς ἀπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ Κόλπου μέχρι τοῦ Κρονσόβου πρὸς Βορρᾶν διηκούσης καὶ εἰς γάμον κοινωνίαν μετὰ τῶν ἐντοπίων ἐλθόντες, ἔγειναν καὶ ἀνάγκην ποιμένες (κτηνοτρόφοι). Τούτους οἱ περιόικοι ἀπεκάλεσαν *Βλάχους* τούτεστι ποιμένας, δι' οὓς ἀνωτέρω εἶπομεν λόγους· καὶ ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ τούτου κράματος παρήχθη ἡ ἑλληνορωμαϊκὴ γλῶσσα, ἡ *Βλαχικὴ* ἢ ἡ *ποιμενικὴ*, ὡς δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν.

Ἐπὶ δύο ἡμισυ αἰῶνας καὶ πλέον, οἱ *Βλάχοι* οἷτοι πολλαπλασιασθέντες καὶ ἀναπνυχθέντες ἔδιδον τὰς πολεμικωτέρας καὶ γενναιοτέρας *Λεγεῶνας*, τὰς *Ἰλλυρικὰς* λεγομένας, αἷτινες νικηφόροι πάντοτε, ἐν αὐτοῖς τοῖς πεδίοις τῶν μαχῶν, ἀνεκέρυττον τοὺς στρατηγούς των *Αὐτοκράτορας*.

Οἱ ἀνὰ τὰ ὄρη λοιπὸν οὔτω ἐγκατασταθέντες ἔδωξαν καὶ

τὰς πηγὰς δὲν μᾶς λέγουσιν. Ἡμεῖς δὲ, τὰς ἰδέας τῶν προγραψάντων ἀνατρέποντες, στηριζόμεθα εἰς τὴν λογικὴν τῶν γεγονότων ἐξέτασιν, ὡς πιστεύομεν, καὶ εἰς τὰς παραδόσεις, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα αὐτῶν, εἰς τὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν Γεωγραφίαν, τὰ ἀλάνθαστα γνωρίσματα. Οἱ δὲ πηγὰς ἀναγράφοντες οὐδεμίαν ἐκφέρουσι γνώμην ἰδίαν ἢ τὰς γνώμας τῶν ἄλλων κατ' ἐκλογὴν, ἐπὶ τὰ χεῖρω πολλάκις, ἐν τοῖς γραφείοις τῶν ἐργαζόμενοι.

Ἡ κριτικὴ, ὡς νομίζω, καὶ ὁ αὐτὸς τῆς ἐρεῦνης τρόπος, θὰ φέρῃ εἰς φῶς τ' ἀληθές. Περιμένω ὁμως ν' ἀκούσω τὸν ἀναβαλλόμενον ἀπὸ τοὺς σοφούς, τοὺς δοκίμους καὶ ἐπιφανεῖς, οἵτινες θὰ ἀραδιάσουν πηγὰς καὶ χιλιάδας ἴσως Συγγραφέων ἡμεδαπῶν καὶ ξένων γνώμας, ἀλλ' οὐδεὶς θὰ τολμήσῃ νὰ μετατοπίσῃ τὰ ὄρη καὶ τὰς κόμας τὰς Κουτσοβλαχικὰς, οὔτε τὰς ἐποχὰς, οὔτε καὶ τὰς χρονολογίας τὰς ἱστορικὰς καὶ τὰ γεγονότα.

Μία ὁμως προβάλλεται ἀμφιβολία, τὴν ὁποίαν, πᾶς τις δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ. Ὁ ὑπατος στρατηγὸς Π. Αἰμύλιος, οὕτω πως ἐνεργήσας, ὡς διενύπωσα, τὰς στρατηγικὰς τῆς ἐργασίας, ἐπιστημονικῶς, ἀράγε, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, καὶ σύμφωνα πρὸς τὴν τότε τέχνην τοῦ πολέμου ἐνήργησεν ;

Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο **προκαλῶ** καὶ παρακαλῶ πάντας τοὺς περὶ τὰ Στρατιωτικὰ ἀσχολουμένους καὶ μάλιστα ἐκείνους, οἵτινες ἐν καιρῷ δράσεως μελετῶσι καὶ προσχεδιάζουσι τὰς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ καὶ κανονίζουσι τὰς ἐαυτῶν, εἴτε τῶν ἐπιθέσεων εἴτε τῶν ὑποχωρήσεων, ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τῶν πάντα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τὰ μέσα τῆς τε ἐπιθέσεως καὶ τῆς ἀμύνης κατὰ τὴν τότε τέχνην τοῦ πολέμου, ν' ἀποφανθῶσιν : τί θὰ ἔπρατιεν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ εὐρισκόμενος ;

Καὶ ἐπειδὴ τὰ γεγονότα ταῦτα ἔλαβον χώραν εἰς μέρη

EPILOGUE OU RÉSUMÉ

Nous donnons, dans cette étude, notre opinion provenant de nos observations topographiques combinées avec les faits historiques et les traditions qui, d'âge en âge, au milieu des catastrophes et des pillages, ont réussi à être sauvées et se sont conservées dans les moeurs et dans les habitudes des familles et des communautés.

Notre exposé ci-dessous a surtout en vue et comme principal objectif les Valaques - Koutzovaalques.

Rome, étant en guerre ouverte avec les trois Epires, ne pouvait avancer en Orient qu'après avoir conquis la péninsule grecque. Ces guerres se succédèrent sur différents points et pendant plusieurs siècles.

Le consul Paul-Emile s'empare de l'Épire et la ruine. Il rase soixante-dix villes et envoie à Rome, comme esclaves, des milliers d'Epirotes. Il conquiert l'Illyrie et passe le Pinde à différents endroits et, pendant l'année 173, avant Jésus-Christ, les guerres contre le roi de Macédoine, Persée commencent. Six ans après, c'est à dire en 167 avant J. C., Persée fut entièrement défait ; le dernier roi de Macédoine fut emmené à Rome comme esclave et la Macédoine devint une province romaine.

Dans l'année 146 avant J. C. le consul Mummius s'empara de Corinthe. Cette ville fut brûlée et totalement ruinée. La ligue achéenne fut rompue et toute la Grèce devint province romaine.

Les Romains, pour des raisons de défense et de prévoyance militaire, occupèrent tous les passages de ces montagnes qui divisent la péninsule grecque, en Grèce orientale et en Grèce occidentale. Ces postes, composés

de soldats romains, durant la guerre, étaient renouvelés constamment.

Après plusieurs années, quand le pays fut complètement soumis, et sous le nom général d'Illyrie, fut devenu province romaine et fournissait des soldats à Rome, celle-ci rendit ces postes permanents.

Rome voulant récompenser les services des soldats de ces garnisons et surtout ceux des invalides et des vétérans qui s'étaient distingués par leur bravoure, prenaient pour garder ces postes, des soldats provenant du pays de ces derniers. Ces hommes s'étant installés au pied des montagnes et sur la chaîne qui va du golfe Ambracique vers le nord jusqu'à Krousovon, se marièrent avec des femmes du pays et par besoin devinrent des bergers (éleveurs). Les habitants du pays donnèrent à ces hommes le nom de Vlaques pour les raisons que nous venons d'indiquer. De ce mélange de familles naquit la langue Greco-romaine qu'on nomma Vlachie ou bergère (poiménique).

Ces Vlaques (Valaques) s'étant multipliés et développés donnèrent, à Rome pendant plus de 2 siècles et demi, les meilleures légions, les plus courageuses et les plus expérimentées à la guerre et qui n'ayant jamais été vaincues nommèrent, sur le champ de bataille même, leurs généraux empereurs.

Ce sont donc ces hommes, établis sur les montagnes qui ont donné le nom au pays qu'on appela Vlachie (Valachie) c. a. d. pays habité par des Vlaques (bergers).

L'an 103 après Jésus-Christ c'est-à-dire plus de 270 après que la race Grecque eut été réduite en esclavage, le consul Trajan s'empara de la Dacie avec une armée composée, pour la plus grande partie, de légions illyriennes. Après cette conquête, plusieurs de ces soldats ainsi que d'autres compatriotes qui pour d'autres raisons

avaient suivi l'expédition, s'installèrent dans ce pays, soit comme employés ou organisateurs du gouvernement, soit comme cultivateurs ou marchands. Une grande partie d'entre eux devinrent bergers (vlaques) qui s'étant établis dans les endroits les plus hauts et au pied des Carpathes donnèrent leur nom à ce pays qu'on appela Vlachie (Valachie).

Après 1350 ans c'est-à-dire vers l'année 1453, les Turcs, par la prise de Constantinople, après la mort héroïque de Constantin Paléologue, devinrent maîtres du pays et l'empire byzantin devint Turc

Quelques années après, les Turcs s'emparèrent aussi de la Valachie et la trouvant grande et vaste la nommèrent Kara-Vlach. La Vlachie qui était au centre de la péninsule grecque étant trop grande, en comparaison de l'autre Vlachie appelée Kara-Vlach, ils la nommèrent Koutzouk-Vlach, c'est à dire petite Vlachie C'est de là surtout que provient l'origine du mot Koutzouk Vlach et cela pour les raisons que nous avons mentionnées auparavant. Ces Koutzouk-Vlach donnèrent un nouveau nom à la Dacie qu'ils appelèrent Vlachie à cause de leur situation prépondérante et du grand nombre d'entre eux qui s'étaient établis dans le pays.

Tous ces arguments paraîtront peut-être étranges et pires encore n'étant basés et ne s'appuyant sur aucune source. Qu'entend-on par le mot source, on ne nous l'explique pas.

En contradiction avec les idées des personnes qui ont écrit avant nous sur ce sujet, nous nous basons sur l'examen logique des faits, à ce que nous pensons, et sur les traditions, sur les moeurs et sur les données véridiques de l'histoire et de la géographie. Ceux qui se basent sur les sources ne donnent aucune opinion personnelle ni ne rapportent les opinions des autres, travaillant dans leur bureau plus mal que nous.

La critique, comme nous le pensons, ainsi que la manière de procéder aux recherches donnera la vérité. Nous attendons la critique acerbe des savants, et des sommités de la science qui pourront mettre en ligne les sources et peut-être des milliers d'opinions d'auteurs étrangers et grecs, mais personne n'osera changer la place des montagnes et des villages Koutzovlaches ni les époques, les dates historiques et les faits.

Il reste cependant un doute, que le premier venu peut discuter. Le consul, le général Paul-Emile, qui a exécuté, comme nous l'avons dit, ces travaux stratégiques, a-t-il travaillé scientifiquement, comme nous dirions aujourd'hui et conformément à la stratégie de cette époque-là ?

J'invite tout le monde à s'occuper de cette question et principalement ceux qui s'absorbent dans les questions militaires ou ceux qui, en temps de guerre, étudiant les mouvements de l'ennemi et les ayant compris réglent d'après ces mouvements, ceux de leur armée, soit pour l'attaque soit pour la retraite. Je les prie donc, prenant en considération les moyens dont on disposait alors et suivant l'art stratégique de cette époque-là, de déclarer ce que chacun d'eux aurait fait s'il s'était trouvé à la place du général romain.

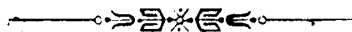
Comme ces événements ont eu pour théâtre des endroits connus de tous et principalement des militaires et comme par une étrange coïncidence ces faits se sont répétés 2076 ans après, exactement aux mêmes endroits, de Metzovon jusqu'à Nezeros, c'est-à-dire du Pinde à l'Olympe et cela depuis 12 ans exactement, nous pensons donc qu'il sera facile à chacun de répondre à ces questions et surtout à ceux qui par métier s'occupent de questions militaires.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Τὸν ἐπίλογόν μας, ὃν συνετάξαμεν εἰς γενικὰς μεγά-
λας γραμμάς, χάριν ἐκείνων, οἵτινες βαρύνονται εἰς τὴν
μελέτην καὶ τὴν ἀπλήν ἀκόμη ἀνάγνωσιν, ἐπὶ τοιούτων
ζητημάτων, **παραθέτομεν** ὧδε καὶ Γαλλιστί, χάριν
τῶν ἀγνοούντων ἐντελῶς τὴν Ἑλλ. Γλῶσσαν, ὅπως δώσω-
μεν ἀφορμὴν καὶ εἰς τοὺς ξένους σοφοὺς καὶ ἰδίως εἰς τοὺς
ἀσχολουμένους ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων, καὶ καταστή-
σωμεν οὕτω διεθνῆ, οὕτως εἰπεῖν, τὴν μελέτην καὶ ἀκριβῆ
ἐξέτασιν ἑνὸς σκοτεινοῦ ζητήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τόσαι
κερδοσκοποῦσι ψευδεῖς ἐθνότητες εἰς τὰ θολὰ ἀλιεύου-
σαι νερά.

ΜΙΧ. ΧΡΥΣΟΧΟΟΣ

**ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΧΗΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΥΛΛΟΓΟΥ**

ΚΑΤ' ΕΚΧΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

3	1 Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας ὑπὸ Μ. Δήμιτσα.	1870
4	2 Ἀλφάβητάριον κατὰ νέαν μέθοδον ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου.)
5	3 Ἀναγνώστῃς φιλοπονηθεῖς ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου.)
1	4 Ἀμοιβὴ τιμιότητος ἐκ τοῦ γαλλικοῦ ὑπὸ Α. Γ. Π.	1869
7	5 Περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ Δ. Παπαρηγοπούλου.	1871
21	6 Εἰκόνες παιδικοῦ βίου ὑπὸ Ἑλληνίδος μητρός.	1876
8	7 Ἀγροτικὴ Σοφία. Συνομιλία πάππου μετὰ τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ.	1871
9	8 Ἐγχειρίδιον στοιχειωδῶν γνώσεων ὑπὸ Μ. Λάμπρου.	1872
10	9 Περὶ κατοπέρας καὶ μέσης παιδείας ἐν Ἑλλάδι.)
11	10 Ἐγχειρίδιον ὀρεινῆς σωμαστικῆς μετὰ σχημάτων κατὰ Schreiber ὑπὸ Βουγγ.)
12	11 Οἱ ἐκ μικρῶν τεχνιτῶν μεγάλοι ἄνδρες ὑπὸ Σ. Λάμπρου.)
13	12 Γραμμικτὴ τῆς νέας ἑλλην. γλώσσης ὑπὸ Γ. Γεράκη.)
25	13 Ἀλφάβητάριον μέγα ὑπὸ Γ. Κωνσταντινίδου ἐκδ. Β'.	1873
14	14 Σοφίας ἀπάνθισμα Δ. Δαρβάρεως ἀναθεωρηθέν.	1874
15	15 Μακεδονικὰ Μ. Δήμιτσα. Μέρους Β'. Τοπογραφία.)
16	16 Ἐγχειρίδιον φυσικῆς ἱστορίας Κ. Κορρε. Μετάφρ. Σ. Μηλιαράκη.)
17	17 Ἱστορία τοῦ Ἑλλην. ἔθνους ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ὑπὸ Κ. Παπαρηγοπούλου.)
—	18 Ἐγχειρίδιον ἀναγνώσμ. Ἔτος σχολ. Α' ὑπὸ Σ. Μωραΐτου.	α·χ
20	19 Χωρίον Ῥοδόπης ὑπὸ Βλ. Σαρδέλη.	1875
22	20 Ἐγχειρίδ. ἀναγνώσμ. Ἔτος σχολ. Β' ὑπὸ Σ. Μωραΐτου.	1875,
23	21 Ἐγχειρίδ. ἀναγνώσμ. » » Γ' ὑπὸ Σ. Μωραΐτου.	1876.
24	22 Χειραγωγία εἰς τὴν καλοκλήθειαν Δ. Δαρβάρεως διασκευασθεῖσα ὑπὸ Ζ. Ῥώση.	1876
33	23 Στοιχεῖα φυσιολογίας ὑπὸ Μ. Foster ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Ν. Κωνσταντινίδη.	1877
34	24 Ἀνόργανος παιδαγωγικὴ γυμναστικὴ ὑπὸ Ν. Πύργου.	1878
35	25 Μαθήματα ἐκ τῆς φυσικῆς ἱστορίας ὑπὸ Σ. Μηλιαράκη.)
—	26 Πίναξ Γεωγραφικὸς τῶν ἡμισφαιρίων.)
—	27 Πίναξ Γεωγραφικὸς τῆς Εὐρώπης.)
27	28 Πίναξ Γεωγραφικὸς τῶν Ἑλληνικῶν χωρῶν.	α·χ
27	29 Ἀριθμητικὰ προβλήματα ὑπὸ Σ. Μωραΐτου.	α·χ
30	30 Παιδικὴ Βιβλιοθήκη ὑπὸ Α. Χούμη.	α·χ

	31	X. Πουλίου. 'Αναγνωσματάριον Α'.	a. X
30	32	X. " " Β'.	a. X
	33	X. " " Γ'.	a. X
31	34	Στοιχειώδης Γεωγραφία ὑπὸ Σ. Κ. Σακελλαροπούλου.	a. X
32	35	'Οδηγίαι διὰ τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας ὑπὸ Σ. Κ. Σ.	a. X
43	36	Γεροστάθης ὑπὸ Α. Μελά τόμ. Α'.	1884
44	37	Γεροστάθης ὑπὸ Α. Μελά τόμ. Β'.	"
45	38	Γεροστάθης τόμος Γ'. ὑπὸ Α. Μελά.	1892
46	39	'Εγχειρίδ. Παιδαγωγ. " " "	a. X
	40	'Ηθικαὶ ὁμιλίαι ἐπὶ τῶν Κυριακῶν Εὐαγγελίων ὑπὸ Α. Μελά.	1870
2	41	Χριστιανικαὶ δεήσεις ὑπὸ Α. Μελά.	a. X
47	42	'Εγκόλπ. παιδαγωγ. " " "	1880
36	43	'Ἀσματα πρὸς χρῆσιν τῶν 'Ελληνοπαίδων.	a. X
37	44	'Ἀσματα 'Εκκλησιαστικά.	1880
39	45	Διδακταλική ὑπὸ Σ. Μωραΐτου.	1878
34	46	'Εγχειρίδιον ἡμιοργ. γυμναστικῆς ὑπὸ Ν. Πύργου.	1880
38	47	Βίος Μεγάλου 'Αλεξάνδρου ὑπὸ Γ. Παπαγεωργίου.	a. X
28	48	'Ιερά 'Ιστορία ὑπὸ Σ. Μωραΐτου.	1881
48	49	Χριστόφορος Α. Μελά.	a. X
49	50	Χριστιανικὰ Ἄσματα Α. Μελά.	1881
40	51	Λουκῆς Λάρας Δ. Βικέλα.	—
—	52	Πίναξ τοῦ 'Ελληνισμοῦ κατὰ τὴν Ε'. π. Ν. ἑκατονταετηρίδα.	—
—	53	Πίναξ τοῦ Μακεδονικοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπὶ 'Αλεξάνδρου καὶ τῶν δι- δόγων αὐτοῦ.	a. X
50	54	Πραγματογνωσία Γ. Π. Κεραγιά.	1884
—	55	Πίναξ τοῦ Μακεδονικοῦ 'Ελληνισμοῦ κατὰ τὴν δεκάτην ἑκατοντ.	1903
41	56	Φιλοθέου καὶ Εὐγενίου 'Επιστολαί, Σύντομος περὶ Θεοῦ καὶ ψυχῆς διδασκαλία. Π. Βράβλα 'Αρμέν.	1909
51	57	Βοηθὸς τοῦ Δημοδιδτακτοῦ διὰ τὰς ὀρθογραφικὰς ἀσκήσεις ὑπὸ Ι. Τσικοπούλου.	
52	58	Χάρτης Μακεδονίας, 'Ιλλυρίας καὶ 'Ηπείρου ὑπὸ Μ. Χρυσόχου.	
	59	«Βλάχοι καὶ Κουτσόβλάχοι». Πραγματεία περὶ καταγωγῆς καὶ προελεύσεως αὐτῶν μετὰ δύο γεωγραφικῶν πινάκων ὑπὸ Μ.γ. Χρυσόχου.	

ΣΗΜ. Τῶν ἐν τῷ Καταλόγῳ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Συλλόγου καταχωρισμένων βιβλίων τινὰ μὲν ἐξέδωκεν αὐτὸς ὁ Σύλλογος, τὰ δὲ λοιπὰ οἱ συγγραφεῖς, οἵτινες ὑποβαλόντες τὰ βιβλία αὐτῶν ἔλαβον ἀπλῶς τὴν ἐγκρίσιν τοῦ Συλλόγου ἵνα καταχωρισθῶσιν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ αὐτοῦ καὶ φέρωσι μετὰ τοῦ οἰκείου ἀριθμοῦ καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Συλλόγου.

ΑΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΤΤΕΛΟΥ Ν. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ

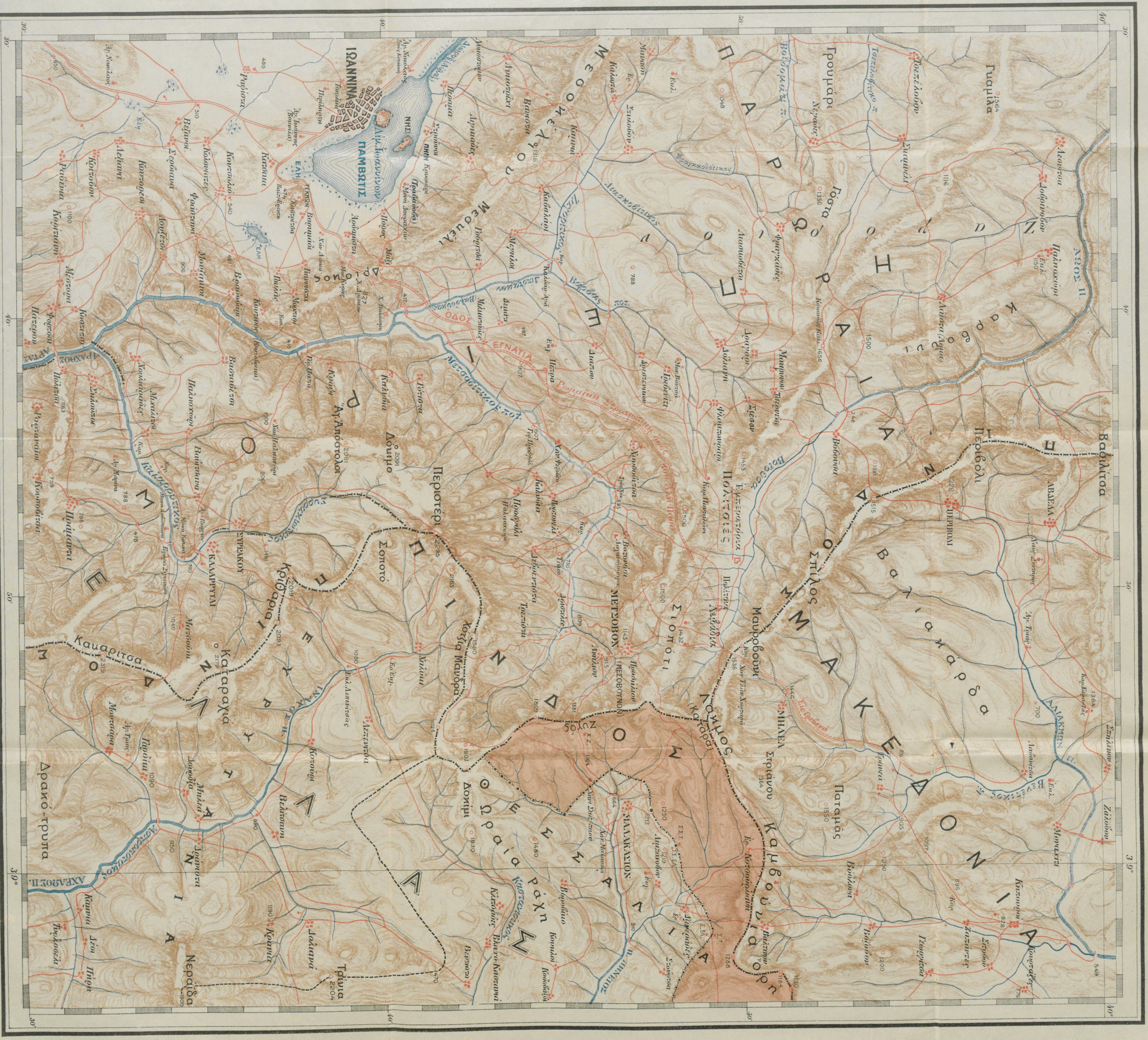
ΤΥΠΟΙΣ ΣΠ. ΚΟΥΣΟΥΔΙΝΟΥ.- ΑΘΗΝΑΙ 1909

ΤΑ ΙΩΑΝΝΙΝΑ ΚΑΙ ΤΟ ΟΡΟΠΕΔΙΟΝ ΤΟΥ ΛΑΚΜΟΥ

« ΠΟΛΙΤΕΙΣ » ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΝΔΟΥ

ΤΑ ΦΥΣΙΚΑ ΟΡΙΑ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ
ΤΑ ΕΠΙΒΛΗΘΕΝΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ
Η ΥΠΟ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΚΑΤΑΝΗΦΘΕΙΣ ΕΚΤΑΣΙΣ

ΚΑΙΜΑΞ 1: 150,000

ΥΠΟ Μ. Β. ΧΡΥΣΟΧΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΝ 25 ΙΟΥΝΙΟΥ 1909

ΕΚ ΤΟΥ ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
Β. ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΔΡΟΥ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ